

Šiame numery

Reikalas dar neišspręstas.
Jisai kalbės mums dar ne sykį.
Lengvojo žanro koncertas.
Apie įsimylėjimą ir solistus.
Niekada nesutiktas draugas.
Iš Juozo Kėkšto poezijos.
Algirdas Landsbergis
"Kontinente".
Išveivų rašytojų knygų
paroda Miunchene.
Nauji leidiniai.

Kertinė paraštė

REIKALAS DAR NEIŠSPRĘSTAS

Encyclopaedia Britannica prasi-
lenkimai su normaliu ir ob-
jektivių faktų pateikimu gana
plačiai nuskambėjo veik visoje
JAV didžiojoje spaudoje po to,
kai N.Y. Times reporteris, pasi-
remdamas dr. R. Misiūno straips-
niū Slavic Reviews, tai išskėlė
N.Y. Times pirmame puslapyje.
Spaudoje buvo minėti pakeitimai,
ir daugeliui susidarė įspūdis, kad
šis reikalas jau yra baigtas ir kad
Britannica, spaudos pakritikuota,
prispažino klydusi ir belieka
laukti tik tų klaidų pataisymų
arba net šių straipsnių visišką pakei-
timą (Aidai, 1975, Nr. 8, p.
380). Iš tikrųjų taip nėra.

Kai kurių klaidų pataisymas
arba bent sutikimas pataisyti jau
yra atliktas seniau. Savo viename
iš laišku tuometinis redaktorius
Warren E. Preece rašo (1975.V.
12):

"Britannica spausdinime, ku-
riame bus pataisytos kalbinės
klaidos, mes taip pat pridėdame
prie Micropaedia straipsnelio
Lithuanian Soviet Socialist Re-
public, kad Lietuvos istorija iki
jos prijungimo prie USSR yra
aprašoma straipsnyje Baltic
States, history of the. Mes taip
pat padarysime mažus pakeitimus
sakinuose straipsnyje Lithuanian
Soviet Socialist Republic,
rodančius, kad komunistų parti-
ja yra vienintelė partija, kuriai
yra leidžiama krašte veikti, kad
politinės jėgos padalinimas yra
tik konstitucijoje numatytas ir
kad ne visos suskaičiuotos kole-
gijos ir universitetai yra tikri
universitetai, kaip jie supranta-
mi kitur pasaulyje. Aš nemanau,
kad mes šiuo metu esame pasi-
ruošę daryti ką nors daugiau."

Tai ir yra pats palankiausias
žinomas Britannica atsakymas.
Jis yra labai toli nuo amerikie-
čių ir mūsų pačių koresponden-
tų paskelbtų pakeitimų.

Pats paskutinis atsakymas Pa-
sausio Lietuvos Bendruomenės
valdybai (1975. X. 15) skamba
taip:

"Niekas neatšitiko paskutinių
mėnesių bėgyje, kas mane pri-

verstų pakeisti nuomone, jog
Britannica 15 sovietinių respub-
likų aprašymas nėra pagrindiniai
sąžiningas ir pagrindiniai objekty-
vus. Aš palieku prie tos pačios
nuomonės, kuri jums buvo kele-
tą kartų praaišyta paaikšinti".
Manome, kad čia turėtų būti
visiems aišku, jog reikalas nėra
baigtas. PLB speciali komisija sa-
vo akciją tęs ir toliau ir prašo
palaikyti su ja ryšį per PLB
Centro valdybą.

Gal būt, galima pasiūlyti ke-
letą visai praktiškų patarimų as-
menims, kurie kreipiasi į Britan-
nica sava iniciatyva. Vesti dis-
kusijas su redakcija privačiai nėra
efektyvu ir prasminga. Geriau
yra kreiptis į Britannica "pub-
lic relations office". Britannica
jos biznio situacija turi didžiulę
įtaką. Čia yra daug žmonių, ku-
riems šis incidentas yra labai ne-
malonus, tai jis gali atsiliepti ir
į Britannica komercinį pasiseki-
mą.

Diskutuojant su Britannica
spaudoje, reikia prisiminti pa-
grindinį Britannica argumentą,
kuris buvo naudotas daug kartų
ir kurį taip pat naudojo dr. Mor-
timer J. Adler savo straipsnyje
Chicago Tribune (1975. X. 24).
Yra sakoma, kad kai kurie straips-
niai kaip Baltic States, history
of the nėra šališkai, lyg tai
išpirktų visus kitus šališkus
straipsnius.

Šališkumas Britannicoj yra
lengvai pastebimas, net ir tokiuo-
se mažuose dalykuose, kaip Vil-
niaus miesto aprašymo (Micro-
paedia) papildymas Lenino aikš-
tės nuotrauka, kurioje matyti kaž-
kokia sunkiai įžiūrima statula ir
parkas. Tokia nuotrauka yra aiš-
kiai patalpinta ne dėl informaci-
jos, o tik norint pabrėžti faktą,
kad Vilnius yra sovietinis mies-
tas. Tokių planingų prasilenkimų
su tiesa ir objektyvia informaci-
ja Britannica sovietiniai bendra-
darbiai yra padarę daug, ir juos
apginti yra neįmanoma.

Todėl asmenys, kurie šiuo rei-
kalu domėjosi ir bandė aktyviai
veikti į Britannica, turėtų savo

JISAI KALBĖS MUMS DAR NE SYKĮ

Prof. Juozo Brazaičio mirties
metines minint

Prieš metus netekome šio am-
žiaus žmogaus. Juozas Brazaitis
— Ambrzevičius buvo mums
atsiustas paties Dangaus sun-
kiausių lietuvių tautos metu, kad
būtų kas giliu išvalgumu ir ide-
alistiniu realizmu sugeba pas-
verti kiekvieną idėją ar laiko
reikalavimą. Jis visą savo gyve-
nimą pašventė tautos rūpes-
čiams, ieškodamas geriausių at-
sakymų labiausiai beviltiškom
valandom. Tokiais atvejais suge-
bėdavo pramatyti artimus ar to-
limus uždavinius ir juos konkre-
tizuoti. Nors apie jį sukosi rezis-
tencinė veikla, bet, kun. St.
Ylos žodžiais, "Nekėlė jis savo
vėlavimą, nesiveržė į priekį ir ki-
tų nerikiavo. O tačiau nejučiuo-
mis, pagal jį kiti rikiavosi ir iš
jo mokėsi. Savęs nelaikė vadu, o
juo buvo — intelektualiu, kul-
tūrinu, moraliniu".

Tokie žmonės nemiršta ir fi-
ziškai išsiskyrę iš gyvųjų. Jų žo-
džiai, mintys, idealai, pasakytai
ar kaip kitaip paleisti į pasaulį,
išlieka gyvi užrašų knygoje ar
draugų širdyse. Nenustoją aktu-
alumo ir šiandieninių rūpesčių
grandinėje, bus gyvi ir rytojaus
dienai išaušus. Jam tinka jo pa-
ties pasakytai žodžiai apie ki-
tus: "Jis yra tas, kuriame prabi-
lo epochos balsas, kuris plačioje
masėje tik instinktyviai kuteno
širdį, nerasdamas žodžio pasa-
kyti".

Tas epochos balsas girdimas ir
šiandien. Girdimas iš Anapus.

pastangas tęsti ir toliau. Ne spau-
da daro pakeitimus Britannicoj,
bet pati jos redakcija. Ir nebū-
tinai redakcija savo noru, o įtai-
gojama Britannica korporacijos.
PLB speciali komisija
Britannica reikalams

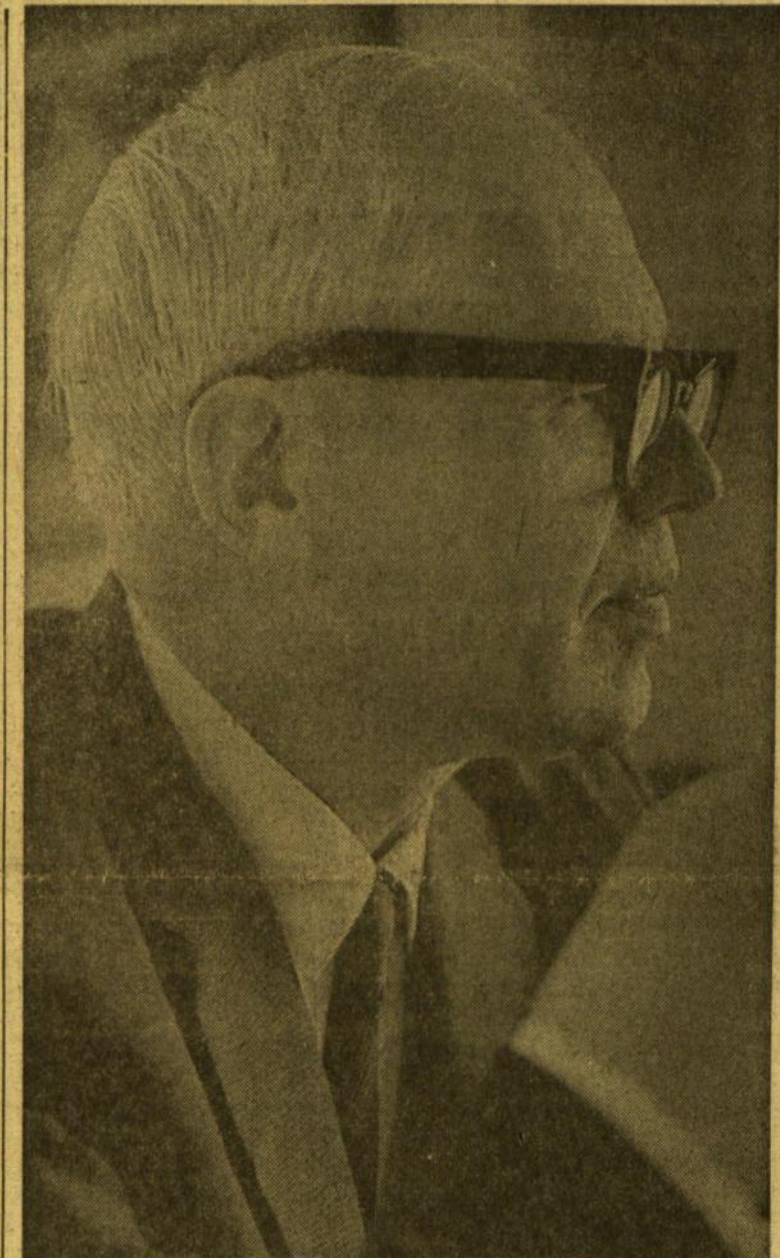
Juk negali jis nesirūpinti ir Te-
nai būdamas tais, kuriems jis
tikra to žodžio prasme atidavė
viską, širdį atidavė.

— Kaip Jūs vertinate laiko
perspektyvoje sąlygotą dabartinę
mūsų egzistenciją ir kokia pras-
mė mūsų išveivijos bei jos arti-
miausi uždaviniai?

— Pirmiausia turime prisipa-
žinti, kad daug kuo klydome.
Klydome apskaičiuodami santy-
kius jėgų, kurios lėmė pasaulio,
taipgi ir mūsų tėvynės, likimą.
Klydome, tikėdami jėgų iškil-
mingais pareiškimais ir pagal
juos organizuodami savo veiki-
mo kryptį. Juk klydo ir tie, kur-
rie pasirašė Atlanto chartą, jei
chartos žodžius rašydami, jais
tikėjo. Visa naujųjų įvykių eiga
yra palydėta ironijos ir pasišai-
pymo iš žmonių, kurie pastangų,
nes įvykių ratas sukosi ir suksis
visai ne taip, kaip didieji buvo
norėję ir suplanavę.

Nėra pagrindo tikėti, kad a-
teitės riedės pagal mūsų norą ir
valią. Bet tai nereiškia, kad ver-
ta numoti ranka ir pasyviai
laukti. Nors savo žyglais nepa-
siekėm norimų rezultatų, bet jie
veltui nenuėjo. Sakysim, Lietu-
voje likę organizavo pasiprieši-
nimą ir laisvės nepasiekė, bet jų
auka paliko gilius pėdsakus te-
nykščio jaunimo pasąmonėje.
Akyse kartos, kuri atmins tas
aukas, okupantas niekad nebus
lietuviu broliu. Okupantas ir sie-
kia laisvės kovotojų atminimą
ištrinti, pristatydamas juos kaip
žudikus ir plėšikus.

Antra vertus, nereikia sumen-
dinti išveivų įnašo bendram
žmonijos labui ta prasme, kad
išveivai prisidėjo geriau pažinti
ir praregėti, kokie pavojai ir
jiems gresia iš tų pačių, kuriuos
mūsų tauta jau patyrė ant savo
pečių. Jaunos išveivų generacijos

Prof. Juozas Brazaitis (1903. XII 9 — 1974. XI 29) Nuotr. V. Maželis

žmonės papildys Amerikos inte-
ktualinius kadrus, kurių ruoš-
mas iki šiol buvo patikėtas ran-
koms žmonių, mažai besirūpinan-
čių pačios Amerikos tikrąja pa-
žanga, jos minties, mentaliteto
sveikata. Tai išganomoji tos imi-
gracijos veikimo prasmė Ameri-
kos jaunimui atitęsti į sveikes-
nes mintis.

Iš čia ir išplaukia mūsų užda-
viniai, kuriuos eilėje straipsnių A.

Maceina maždaug taip su-
formulavo: neužsidaryti išsine-
tų vertybių kiaute, o jas
plėsti nauja kūryba; antra, būti
tarpininku tarp Rytų ir Vakarų,
tarpininku tam, kad Vakarų
žmogus geriau suprastų ateinan-
čių ir Vakarų Rytų agresijos dvasią.

("I Laisvė", 1959 m., Nr. 18,
psl. 19-22; 1960 m., Nr. 20, psl.
8-11; užsirašytos pastabos po pa-
sikalbėjimo su J. B. 1969 m. ba-
landžio 14 d. South Orange, N.J.)

— Tuo metu, kai laisvinimo
reikalas išmėginta daug mums
pasiekiamų metodų, kai patirta
ir susidomėjimo mūsų politinė
byla, ir nemaža abejingumo ar
net nepalankumo, kokie dar ga-
limi, iki šiol nepanaudoti, keliai,
kuriais mūsų tautos laisvės klausi-
mą, sakysim, amerikiečių vi-
menė galima būtų išlaikyti gy-
vą ir net padaryti, kad jis būtų ir
jų rūpesčių dalimi?

— Gerai, kad mes daugiau ar
mažiau turime draugų politi-
niuose dirvonuose ir jie kartais
veikia ar kalba mūsų naudai są-
žiningai. Bet negerai, kad iki
šiol labai maža turime draugų
kultūrinuose baruose, mokslo ar
meno elite. Gerai, kad laikas nuo
laiko ir didžiojoje spaudoje pasiro-
do mums palankūs atsiliepimai,
bet ne taip gerai, kad pamirštam
ir vadinamą mažąją, vietinę
spaudą, kuri mums yra palan-
kesnė ir leistų būti tiltu tarp Va-
karų ir Rytų. Amerikos provincin-
jos spauda yra atviresnės širdies
ir mažiau paveikta sukotos politi-

kos. Čia sveikintinas LFB
1959 studijų savaitėje prieitas
sprendimas ir įsipareigojimas ieš-
koti ryšių su savų miestų ameri-
kiečių spauda.

Mūsų pasyviu sąjungininku
galėtų būti ir prasidėjęs ameri-
kiečių pastebimas netikėjimas,
kad komunizme vyksta evoliucija
liberalizmo linkme. Toji iliu-
zija, ilgai radusi vietos intelek-
tualų sluoksniuose, lieka mitu,
kurio nepatvirtina faktai. Labiau
patikima tezė, kad režime reiškiasi
ne laipsninė evoliucija į
laisvę, bet į komunizmą pagal
Lenino dėsnį: žingsnis atgal, kad
galimi būtų du žingsniai pirmyn.
Atolydis yra ne evoliucijos pada-
ras, bet opinijos ir ūkinio bei
propagandinio spaudimo pada-
ras. Mums irgi reikia įsijungti į
tą amerikiečių praregėjimą ir
tinkamu momentu pakišti fak-
tus, koks likimas gali ištikti ir
pačius amerikiečius.

("I Laisvė", 1959 m., Nr. 18,
psl. 19-22; užsirašytos pastabos
po pasikalbėjimo su J. B. 1969 m.
balandžio 14 d. South Orange,
N. J.)

— Iki šiol laisvinimo darbo
našta ir atsakomybė daugiausia
slėgė nepriklausomą Lietuvos
subrendusių protus ir pečius. Ar
yra pagrindo nerimastauti, kad
būsimosios nepriklausomos Lie-
tuvos vizija gyvenančių ir ta,
linkme veikiančių eilės ims silp-
nėti ir nebus, kas persūtimtų tuo
darbu?

— Yra ko nerimastauti, yra
kuo ir džiaugtis. Išveivis regi jau-
nimą tostant nuo jų pramogų,
organizacijų, veikimo ir galvoji-
mo būdų. Čia vyksta procesas
kaip aušrininkų laikais — tada
vaikų, išėjusių į mokslius, toll-
mas nuo tėvų ūkininkų. Dalis
jaunimo nutols nuo tėvų pir-
mykščių idealų ir "paliks be li-
kusio ženklo, kad žmogumi bu-
ves". Tačiau dalis liks ištikimi
tėvų laisvės idealui, idealizmui,
principingumui, nors ir kitokių
priėjimų, kitokiom formom. O
tokių jau reikiams, jau ima stoti
ir tos pačios laisvinimo akcijos
aktyve. Tai kas, kad jaunų pozi-
tyvių atžalų dar nedaug. Išveivis
žino: masė bemokslų ir mokslus
išėjusių visada linkus gyventi
inercija. Žino taip pat, kad nau-
jos idėjos, naujas galvojimas,
nauji keliai gimsta atskirų asme-
nų pastangom. Jie eina savo ke-
liu, nepaisydami masės trauki-
mo atgal. Kai tų bendro galvoji-
mo ir bendro veikimo asmenų
susidaro ne vienas, jie virsta ma-
sę keliančių raugų; jie virsta
garstyčios grūdu, kuris išaugina
medį su dangaus paukščiais jo
šakose. Ačiū Dievui jaunimo ei-
lėse, organizacijose, užimančių
amerikietiškam ar kanadietiš-
kam pasaulių svarius postus, kar-
tu išliekančiais ir susipratusiai
lietuviams yra nemažai, ir nero-
do ženklai, kad bent greitai laiku
jų imtų stigti.

("I Laisvė", 1959 m., Nr. 18,
psl. 19-22; 1960 m., Nr. 20 (psl.
8-11; užsirašytos pastabos po pa-
sikalbėjimo su J. B. 1969 m. ba-
landžio 14 d. South Orange, N.J.)

— Gerai, kad mes daugiau ar
mažiau turime draugų politi-
niuose dirvonuose ir jie kartais
veikia ar kalba mūsų naudai są-
žiningai. Bet negerai, kad iki
šiol labai maža turime draugų
kultūrinuose baruose, mokslo ar
meno elite. Gerai, kad laikas nuo
laiko ir didžiojoje spaudoje pasiro-
do mums palankūs atsiliepimai,
bet ne taip gerai, kad pamirštam
ir vadinamą mažąją, vietinę
spaudą, kuri mums yra palan-
kesnė ir leistų būti tiltu tarp Va-
karų ir Rytų. Amerikos provincin-
jos spauda yra atviresnės širdies
ir mažiau paveikta sukotos politi-

— Akivaizdoje fakto, kad jau
į mūsų laisvinimo ir tautos iš-
likimo organizaciją braunasi ir
tokios jėgos, kurios mūsų ranko-
mis kursto vieną visuomenės da-

(Nukeita | 2 pal.)

Abudu iškelavę amžinybėn: prof. Juozas Brazaitis ir vysk. Pranas Brazys

Nuotr. V. Maželis

JIS KALBĖS

(Atkelta iš 1 psl.)

Iš prieš kita, kurios suinteresuotos mūsų susikaldymu ir asimiliavimusi ir dalį savo tikslų pasiekia; akivaizdoje, kad nemaža nekritiško ir geros valios elemento jais patiki ir padeda diskredituoti pasišventusių idealistus, pažėgėlius veikėjus, sėdami visuomenėje jais nepasitikėjima, taigi, ar galima rasti formulę, kad bent tu rūpesčių galėtumėt neturėti ir svarbiausiais klausimais būtumėt vieningai, ir mūsų karta neužsitrauktų istorijos pasmerkimo?

Nuo tu rūpesčių vargiai galėsimė išsivaduoti. Netikslu būtų ir siūlyti kokią formulę, kuri be didelių pastangų padėtų racionalizuoti laisvės kelio akciją, taupant jėgas ir žodžius. Faktas, kad daug pastangų ir protų naudojama tuštiems tikslams, tiesiog asmeninėms ambicijoms. Iš čia ir kyla pas mus kova tarp politikų ir diplomatų dėl pirmavimo; kova tarp ideologinių grupių, kova tose pačiose grupėse dėl ydovavimo; kova tarp vadinamo jaunimo ir senimo, tarp kunigų ir pasauliečių katalikiškos veiklos srityje ir kt. Ta kova gali būti dengiama grynimi valstybinių teisių, demokratijos, katalikybės ar kitokiais idealistiniais dangalais, bet tai savęs apgaudinėjimas, noras iliuzijom gyventi, naikinti ir kitus naikinti. Yra tragika, kad žmonės manosi tuo tarpu, kad Dievui ir Tėvynei. Negalys pozityviai dirbti nori energiją kur nors dėti; nelaimė, kad ji buvo pasakta kludyti dirbantiems paties kolektyvo rėmuose. Kas yra krikščioniškos pasaulėžiūros ir nori savo veikimą jos principais tvarkyti, gerai pasvarstęs tas, jog tarp asmenų ir grupių ugdyti neapykanta, pagiežia nėra krikščioniškas principas. Tik komunistai laiko savo tikinimo dogma neapykanta priešininkui. Jei krikščionis veikėjas tai atmins, gal atsakys tada tuo pagiežos kitais galvojantiems, ja pakeis tegul ir ne meile, tai bent santūrumu. Ilgesnėj perspektyvoj tai gali vesti ne tik į toleranciją, bet ir sugyvenimą ar bendradarbiavimą tam tikrais klausimais.

O jeigu tokios krikščioniškos tolerancijos nebūtų įmanoma pasiekti, tai nereikia viską pametus nusigrįžti nuo pradėto darbo. Reikia tik nuimti skraistę tiems, kurie po titulus ar visuomeninį pripažintais aukštais laipsniais skleidžia melą. Reikia neužmiršti, kad ir anais laikais, prieš du tūkstančius metų, visi dvylika buvo panašūs į šventuosius, bet vienas jų pasiūlė savo tarnybą ne Mokytojui. Kuo mūsų laikai ar mes geresni?

(„Laisvė“, 1959 m., Nr. 18, psl. 19-22; 1960 m., Nr. 20, psl. 8-11; užrašytos pastabos po pasikalbėjimo su J. B. 1969 m. balandžio 14 d. South Orange, N. J.).

Ir taip yel kalbėjo mums Profesoriai aiškiai, preciziškai, suprantamai. Iš jo žodžių nieko neišbrauks ar ką bepridėsi. Kalbėjo ramiai, draugiškai besišypsodamas. Kalbės mums dar ne sykį. Bėgamųjų visuomeninių reikalų rūpesčiuose jis bus ir toliau mūsų ramstis. Laikas nuo laiko, sunkiomis valandomis mes jį susigrąžinsime.

Č. Gr.

Prof. Juozo Brazaičio mirties metinių minėjimas Chicagoje kita sekmadienį (lapkričio 30 d.). Pamaldos Jėzuitų koplyčioje 3 val. popiet. Akademijs jaunimo centro didžiojo salė 4 val. popiet. Paskaitos: dr. A. Damušio ir dr. J. Girmiaus. Meninėj programoj: aktorius J. Kelečius ir instrumentalistai — M. Matukas, M. Motekaitis ir W. Cernotos. Visi kviečiami. Įėjimas nemokamas.

Edgar Degas (prancūzas, 1834-1917) Kavinės koncertas

Lengvojo žanro koncertas

Vida Vaitkutė, Aloyzas Jurgutis ir Violeta Karosaitė „Margučio“ vakare, Chicagoje

VLADAS JAKUBENAS

Tradicinėmis akimis žiūrint, „rimtos“ muzikos recenzento sritis neapimtų lengvojo, kabaretinio žanro. Bet mūsų laikais daug vertybių yra pasikeitę; to geras pavyzdys žinomas amerikiečių savaitraštis „Time“ neseniai pašventė visą numerio viršelį „rock and roll“ naujai kylantiems garsenybėms.

„Margučio“ surengtame koncerte š.m. lapkričio 16 d. Jaunimo centre, Chicagoje, dainavusi Vida Vaitkutė yra itin tolimą nuo „rock and roll“ srities; jos stilis yra — „Stimmungsaengerin“ (Nuotaikos dainininkės); praeityje tos krypties pirmatake buvo garsoji Sara Leander, taipgi jau senyvoje amžiuje dabar kartais dar pasirodanti Marlene Dietrich; garsinio filmo epochos pradžioje tai buvo jos pirmoji, istorinės reikšmės rolė „Der Blaue Engel“ filme. Šios dainininkės nedainuoja deformuotų balsu, jų dainavimas yra artimesnis recitaliniam, tik tiek, kad viskas paremta drastiškai aiškia dikcija ir vaizyba. Vida Vaitkutė remiasi mikrofono sustiprintu, žemiu, tamsiu kontralto diapazonu, turėdama taipgi ir skambų aukštesnį ir šviesesnį, mezzo sopraninį, rečiau jos vartojama registeri. Koncerto pradžioje pasitaikė kiek perdėtos vibracijos gaidu, vėliau tai išsilygino. Malonu, kad solistė moka pateikti ir „klasiškesnių“, recitalinių nuotaikų, gražiai atlikę lietuvių liaudies dainose. Šiaip jos repertuaras susidėjo iš dabartinėje Lietuvoje gausiai ir vykusiai prikurtų vad. estradinių dainų, o taipgi ir iš dabar Europoje, ypač Vokietijoje, ir mažiaujančių prieš 50 metų garsėjusių dainų. Kas svarbiausia, Vida Vaitkutė yra aiški, ryški, kiek kietokų bruozų dainininkė; jos atliekamos dainos pateikiamos tiksliai, efektingai, nemažu temperamentu ir gera dikcija visokiose kalbose — be lietuvių, girdėjome ištinkančias vokiečių, amerikietiška angliską ir ispanų kalbas.

Lietuvoje lietuvių tarpe augusio savo vyro dėka galėjusi emigruoti į Izraelį, sunkiai pakentusi tenykščią šurkšnią atmosferą, Vida Vaitkutė pakliuvo į Vakarų Berlyną, iš kur ji pradeda prasimūsti Vakarų Vokietijoje, kaip savo srities dainininkė. Ji tikrai turi duomenų, ir reikia tikėtis, kad jai pavyks prasiveržti į platesnį pasaulį.

Vieton mažo orkestrėlio per jos pirmą pasirodymą Chicagoje, ši kartą jos akompaniatorium buvo Aloyzas Jurgutis, turėjęs plačią progą pasireikšti kaip preciziškas, gerai pasiruošęs, lengvos pianistinės technikos akompaniatorius, atrodė — ypač tinkas šios rūšies lengvam repertuarui. Aloyzas Jurgutis pasirodė ir kaip neblogas pianistas, paskambinęs savo paties kūrinį — ilgokas, variacijos, sudarancias lyg plačiai išplėsta parafrazė jau esamų, žinomų trumpų M. K. Čiurlionio vargajų „Bekit, bareliai“ tema. A. Jurgutis gerai valdo konvencionalinę chromatinę harmoniją ir skambu, iš romantiųjų laikų kilusi, fortepijoninį stilių, iskaitant tokias kiek nuvėdėtas priemones, kaip chromatinę gamų ornamentus ir pan. Kūrinys savo turiniu buvo gal kiek per ilgas, bet pianistiškai efektingas, eilinei publikai ypač tinkamas. A. Jurgučio daina apie Kastytį ir Jūrą, atlikta V. Vaitkutės, irgi priklausė prie geros kokybės, dabartinėje Lietuvoje viešpatuojančio „estradinio“ žanro. Lauksime tolimesnių, kitokio stiliaus A. Jurgučio pasirodymų; tame, ką jis atliko ši kartą, jis buvo tikrai geras.

Vakaras buvo pajavrintas po Violetos Karosaitės choreografinių numerių, kuriuose klasiškos baletas jungėsi su išraiškos šoku. Pirmas jų buvo jau ankščiau matyta ištrauka iš M. K. Čiurlionio „Jūros“, o antras, kurio kostiumas vaizdavo Čiurlionio „Šaulį“, buvo įdomiai sudarytas pagal dvi prancūzų kompozitoriaus Dariaus Milhaud simfoninės poemos.

Visi žinome, kad Kalifornijos Santa Monicoje, moterų klubo salėje, surengti recitaliai kartais susilaukia ne eilinių ovacijų, ypač pastarasis su Stase Pautieniene scenoje (X. 18). Bis! Bravol Valiol! Sėdėjau šalia šviesiaplaukės gražuolės Ninos ir negalėjau atsistebėti — kas čia dedasi? Tiek entuziazmo auditorijoje! Išgirdęs, Vyttautas Marijošius maloniai nušėbęs, nes, jam beveikint Vilniu-

Norom nenorom

APIE ĮSIMYLEJIMĄ IR SOLISTUS

Jau trečią dieną nesuktu barzdos ne dėl to, kad norėčiau auginti barzdą, bet dėl to, kad man liūdna. Gi šiais laikais liūdeti nepopuliari. Galėtis savęs, aikčiooti, dūsauti, gink Die, vyrui netinka. Reikia būti stoiku arba ironizuojančiu klounu. Juoktis, kai norisi verkti. Šaipytis, rodytis prieš pasaulį, ypač prieš išlaisvintą moteris, — koks esu tvirtas, be jokių gležnų sentimentų. Gorila! Sunkiasvoris imtininkas. Griebkit už barzdos ir pamatysit, kokie stangrūs mano šeriai. Ir kam tas liūdesys?

O vis dėlto, broliai, man liūdna. Esu nelaimingai įsimylėjęs.

Negali užmiršti stoikiškai atsparių dainininkų Birutės ir Rimtauto Dabšių ir pianistės Raimondos Apeikytės, kurię atliko (X. 25) Los Angeles radijo valandėlės BALIAUS programą apytamseje scenoje. Žinoma, dainavimas nieko bendro neturi su apgedusiomis šviesomis. Bet kai pamatai elegantišką moterį, savo lyriškų balsėlių primenančią Victoria De Los Angeles, norisi kuo daugiau šviesos, šviesos, šviesos! Balso lyrika skamba kur kas gražiau šviesoje, negu prieblandoje. Mūsų hlmno žodžiai, kiek atsimentu, irgi sako: Ir šviesa, ir tiesa mūsų žingsnius telydi.

Užjaučiu ir kai kuriuos L. A. lietuvių radijo rėmėjus, kurie, nusipirkę Baliaus metu loterijos biļetus, negalėjo suprasti laimės numerių, kai juos prie gargzdancio mikrofono skaitė stambus vyras su gargzdanciu balsu. Negaliu pasakyti, kas kaltas: ar blogas mikrofonas, ar nekaip skaitantis vyras? Loterijoje galima buvo laimėti šampano butelį.

Viena radijo rėmėja splovė ant bilieto ir su Lady Macbeth išraiška pasakė: „Aš jų daugiau neremsiu“.

„Na jau, ponija, argi verta dėl to pigaus šampano butelio padaryti tokį baisų sprendimą. Radijas gi turi gyvuoti“.

Poniutė atsakė: „Jie tą butelį gali įsikšti sau į užantį, bet kas mano, tai mano. Turiu numerį 96800, o tas grozdas išlemono tik tris paskutinius numerius, ir aš nėjau atsivimti, o dabar man neduoda. Ar tau būtų neskaudu?“

Aišku, padėtis tragiška. Kiekvienas žmogus nori gauti savo laimikį, nežūrint laimikio vertės. Tegu būna degtukų dėžutė. Vis tiek! Todėl smarkaujanti ponija yra teisi. Aš jai spustelėjau delną.

Grįžtu prie solistų. Man regis, mūsų atlikėjai per daug nusileidžia rengėjams. Solistė Birutė De Los Angeles tą vakarą turėjo treptelti savo dailia kojyte (žinoma, atsargiai, kad nesulūžtų kulniukas) ir griežtai pasakyti: „Nedainuosiu, kol nesutarkysite apšvietimol“.

Ji kita kartą taip ir padarysianti. Pamatysite! Mes turime gerbti savo menininkus ir sudaryti jiems pačias geriausias pasirodymo sąlygas. Geri balsai ant kiekvieno medžio neauga. O Birutė dainuoja vis geriau ir geriau. Jos kamerinis balselis yra mielas ir šventas. Ir labai originalus.

Visi žinome, kad Kalifornijos Santa Monicoje, moterų klubo salėje, surengti recitaliai kartais susilaukia ne eilinių ovacijų, ypač pastarasis su Stase Pautieniene scenoje (X. 18). Bis! Bravol Valiol! Sėdėjau šalia šviesiaplaukės gražuolės Ninos ir negalėjau atsistebėti — kas čia dedasi? Tiek entuziazmo auditorijoje! Išgirdęs, Vyttautas Marijošius maloniai nušėbęs, nes, jam beveikint Vilniu-

je, publika atlikėjams buvo labai abejinga. Jis tai net pabrėžė pokalbyje su spauda.

Pasirodo, santamoniškiečiai žino entuziazmo sukėlimo paslaptį. Nėra renginio be dosniai pilstomo šampano. Nusiperki bilietą į koncertą. Užmoki kelis žaliukus, o šampaną, pyragaičius ir sumuštinis gauni veltui. Tikra Amerika!

Kadangi Pautienienės koncertas pavėlavo 47 minutes (jau tokia, tur būt, Pacifico tradicija), kai kurie miksėni melomanai suspėjo muktelti dvi ar tris Jacques Dubonet taureles. Nuotaika pagerėjo, atšilo jausmai, atšileido varžtai. Be to, pasienyje puikavo si paryžietiški Geštautienės paveikslai. Žmonės ėmė reaguoti atviriau, nuoširdžiau. Dabar jie troško dainos apie meilę.

Santa Monikos pėdomis turėtų pasekti ir kiti. Tiesiog įrašykite programon: Šampanas prieš koncertą ir po koncerto!

Pr.V.

Išėivių rašytojų knygų paroda Miunchene

Muenchene, Menininkų rūmuose, spalio 14 d. buvo atidaryta tarptautinė išėivių autorių knygų paroda. Stendus su knygomis, išleistomis per paskutinius dešimt metų, buvo įrengę: ukrainiečiai, Ukrainos vokiečiai, rumunai, čekai, slovakai, vengrai, bulgarai, rusai, latviai, lietuviai, estai ir lenkai. Parodą atidarė Bundestago viceprezidentas dr. Richard Jeger. Kalbą pasakė PEN klubo generalinis sekretorius dr. A. Kratochvil. Parodos lankytojų pasveikino vokiečių rašytojų sąjungos Bavarijos prezidentas Erne von Levenstein. Diskusijas, kuriose dalyvavo ukrainų, lenkų, čekų, bulgarų, vokiečių ir rusų rašytojai, vedė Muencheno universiteto rektorius prof. Lobkovič. Parodą ir diskusijas rodė ir Bavarijos televizija.

Bundestago viceprezidentas dr. R. Jeger kalbedamas nurodė, kad kiekvieno tremties rašytojo pareiga yra teikti kūrybos savo tautai, kuri gyvena nelaisvėje. Ir Vokietijos žymūs rašytojai totalitarinio režimo laikais buvo priversti gyventi ir rašyti tremtyje, ir tokiu būdu vokiečių tauta turi ir savo tremties rašytojus ir tremties literatūra... Didžiausia knygų skaičių tremtyje, apie 5000 titulu, yra davę rusai. Kone tiek pat ukrainiečiai, o po jų seka latviai, lietuviai ir estai.

Laisvųjų vokiečių autorių sąjungos pirmininkas rašytojas Erne von Levenstein, pasveikinęs parodos lankytojus, tarp kito pareiškė, kad rašytojų pareiga yra palaikyti gyventojų gerą nuotaiką savajame krašte ir rodyti pasauliui, kur viešpatuoja tautai nepakenčiamas režimas. Diskusijoje, kurioms vadovavo Muencheno universiteto rektorius prof. Lobkovič, buvo konstatuota, kad komunistinis režimas naikina ne vien laisvę, bet ir tautų kalbą. Rašytojų pareiga yra išsaugoti savo tautos kalbos švarumą. Taip pat buvo pripažinta, kad tremties literatūra turi politinę reikšmę, nes autoriai pateikia pasauliui komunistinio teroro liudijimus ir nurodo jo aukas savo tėvynėje. Rašytojai turi rašyti ne vien savo tautai, bet ir kitoms tautoms. Tomas Mannas tremtyje rašęs visam pasauliui. Priimtose rezoliucijoje pripažinta, kad per paskutinius 5 metus tremties rašytojų darbo sąlygos vis sunkėja. Jų darbai ir pragyvenimo sąlygos dažnai yra paaukojamos Rytų politikos detantei.

ALT.

MILŽINISKOJI BIBLIOTEKA

Kongreso biblioteka turi knygų ir brošiūrų 17 mil., rankraščių per 31 mil., žurnalų ir laikraščių 111,000 tomų, muzikos dalykų 3 mil., fotografijų negatyvų 8 mil., plokštelių ir juostelių su įrašytu garsu apie 400,000, filmų 183,000, atspaudų ir brėžinių 175,000. Iš viso Kongreso bibliotekoje yra apie 72 milijonai vienetų.

KATALIKŲ UNIVERSITETAS LENKIJOS

Lenkijos katalikai įstengia apginti savo universitetą Liubline,

DR. ANNA BALIUNAS 2858 West 63rd Street AKIŲ, AUSU, NOSIŲ IR GERKLĖS LIGOS Valandos pagal susitarimą

DR. K. G. BALUKAS Akušerija ir moterų ligos Ginekologinė Chirurģija 6449 So. Pulaski Road (Crawford Medical Building) Tel. LU 5-6446 Priima ligonius pagal susitarimą. Jei neatšliepa, skambinti 374-8012

DR. VL. BLAŽYS PLAGIŲ IR VIDAUS LIGOS Marquette Medical Center 6132 So. Kedzie Ave. Val.: pirm., antr., ir ketvirt., 6 iki 7:30 val. vakaro. Šeštad. nuo 1 iki 3 val. Pagal susitarimą. Ofiso telef. WA 5-2670 Rezid. tel. WALbrook 5-3048

DR. PETER T. BRAZIS GYDYTOJAS IR CHIRURGAS 2434 West 71st Street Val. pirm., ketv. 1 iki 6 popiet. antr., penkt. 1-5, treč. ir šešt. tik susitarus.

DR. EDMUND E. CIARA OPTOMETRISTAS 2709 West 51st Street TEL. GR 8-2400 Val.: pagal susitarimą; pirm., ir ketv. 1-4 ir 7-9; antr., ir penkt., 10-4, šeštad. 10-3 val.

DR. E. DECKYS GYDYTOJA IR CHIRURGE Specialybė — Nervų ir Emocinės Ligos CRAWFORD MEDICAL BUILDING 6449 So. Pulaski Road Valandos pagal susitarimą

DR. W. M. EISIN-EISINAS AKUSERIJAI IR MOTERŲ LIGOS GINEKOLOGINĖ CHIRURGIJA 6132 So. Kedzie Ave., WA 5-2670 Valandos pagal susitarimą. Jei neatšliepa, skambinti: MI 2-0001.

DR. A. B. GLEVECKAS GYDYTOJAS IR CHIRURGAS Specialybė Akių Ligos 3907 West 103rd Street Valandos pagal susitarimą

DR. JANINA JAKSEVICIUS JOKSA VAIKŲ LIGOS 2656 West 63rd Street Pirmad., antrad., ketvirtad., ir penkt. nuo 12 iki 3 val. ir nuo 5 iki 8 val. vak., šeštad. nuo 1 iki 4 val.

DR. A. JENKINS GYDYTOJAS IR CHIRURGAS 3844 West 63rd Street Valandos pagal susitarimą

DR. K. A. V. JUCAS 480-4441 — LO 1-4005 Jei neatšliepa 561-1070 ODOS LIGOS — CHIRURGIJA Ofiso: 1002 No. Western Avenue. 5214 No. Western Avenue Valandos pagal susitarimą

DR. F. V. KAUNAS GYDYTOJAS IR CHIRURGAS 1407 So. 49th Court, Cicero Val. kasdien 10-12 ir 4-7. Trečiad. ir šeštad. tik susitarus

kuris dabar turi 2.350 studentų. Veikia jau 75-tus metus. Šiu mokslu metų atidarymo iškilnėse be dvasiškosios atstovų dalyvavo ir valdžios dignitoriai.

LIETUVIŲ KALBOS ŽODYNAS IR ENCIKLOPEDIJA

Lietuvių kalbos žodyno X tomas, numatoma, jau bus išleistas dar šiemet Lietuvoje.

Lietuviškos enciklopedijos I tomas, gal būt, taipgi pasirodys šiemet Lietuvoje. Iš viso bus 10 tomų. Per metus išeis po tris tomus.

DR. P. KISIELIUS GYDYTOJAS IR CHIRURGAS 1443 So. 50th Avenue, Cicero Kasdien 1-3 val. ir 6-8 val. vak. Išklyrus trečiadienius Šeštadienis 12 ir 4 val. popiet

DR. WALTER J. KIRSTUK (Lietuvis gydytojas) 3925 West 59th Street Val.: pirmad., antrad., ketvirtad. ir penktad. nuo 12-4 val. p. d. 6-8 val. vak. Šeštad. 12-3 val. p. d. Trečiad. uždaryta.

DR. IRENA KURAS GYDYTOJA IR CHIRURGE KŪDIRIŲ IR VAIKŲ LIGOS SPECIALISTE MEDICAL BUILDING 7150 South Western Avenue Valandos: Kasdien nuo 10 val. rytų iki 1 val. popiet. Ofiso telefon. 7-1168 Rezid. telefon. 239-2919

DR. J. MEŠKAUSKAS GYDYTOJAS IR CHIRURGAS Specialybė vidaus ligos 2454 West 71st Street (71-os ir Campbell Ave., kampas) Val.: pirmad., antrad., ketv. ir penkt. Nuo 9 iki 7 val. p. d. Tik susitarus

DR. VIDAS J. NEMICKAS SIRDIES IR VIDAUS LIGOS 2454 W. 71 Street Valandos pagal susitarimą Tel. — 282-4422

DR. ROMAS PETKUS AKIŲ LIGOS — CHIRURGIJA Ofiso: 111 N. WABASH AVE. 4200 N. CENTRAL AVE. Valandos pagal susitarimą

DR. FRANK PLEČKAS OPTOMETRISTAS (Kalba lietuviškai) 2618 W. 71st St. — Tel. 737-5149 Tikrina akis. Pritaiko akinius ir "contact lenses" Val. pagal susitarimą. Uždaryta treč.

DR. LEONAS SEIBUTIS INKSTŲ, POSLES IR PROSTATOS CHIRURGIJA 2656 W. 63rd Street Val. antrad. nuo 1-4 popiet ir ketv. nuo 5-7 vakare Ofiso tel. 776-2880; rez. 448-5548

DR. J. J. SIMONAITIS GYDYTOJAS Adresas: 4255 W. 63rd Street Ofiso telefon. 76-4410 Residencijos telefon. GR 8-0617 Valandos: pirmad., antrad., ketvirtad. ir penktad. nuo 1 iki 3 val. popiet.

DR. VYT. TAURAS GYDYTOJAS IR CHIRURGAS Bendra praktika ir moterų ligos Ofisas ir rez. 2652 W. 59th St. Tel. PPOspects 8-1223. Ofiso val.: Pirm., antr., treč. ir penkt. nuo 2 iki 4 val. ir nuo 8 iki 9 v. v. Šeštad. 2-4 val. popiet ir kitu laiku pagal susitarimą.

DR. V. TUMASONIS CHIRURGAS 2454 West 71st Street Val.: pirm., antrad. ketv. ir penktad. 2-5 ir 6-7 — iš anksto susitarus

DR. F. C. WINSKUNAS GYDYTOJAS IR CHIRURGAS 3107 West 71st Street Valandos: 1-6 val. popiet. Prax. ir šeštad., pagal susitarimą. Ofiso tel. 586-3166; namų 630-4850

DR. PETRAS ŽLIOBA GYDYTOJAS IR CHIRURGAS 6234 S. Narragansett Avenue Val.: pirm., antr., ketv. 2-5 ir 6-8, penktad. 2-5 šeštad. pagal susitarimą

Perskaite „Draugą“, duokite jį kitiems.

Niekada nesutiktas draugas

Poetui Juozui Kėkštui šešiasdešimt metų

KAZYS BRADŪNAS

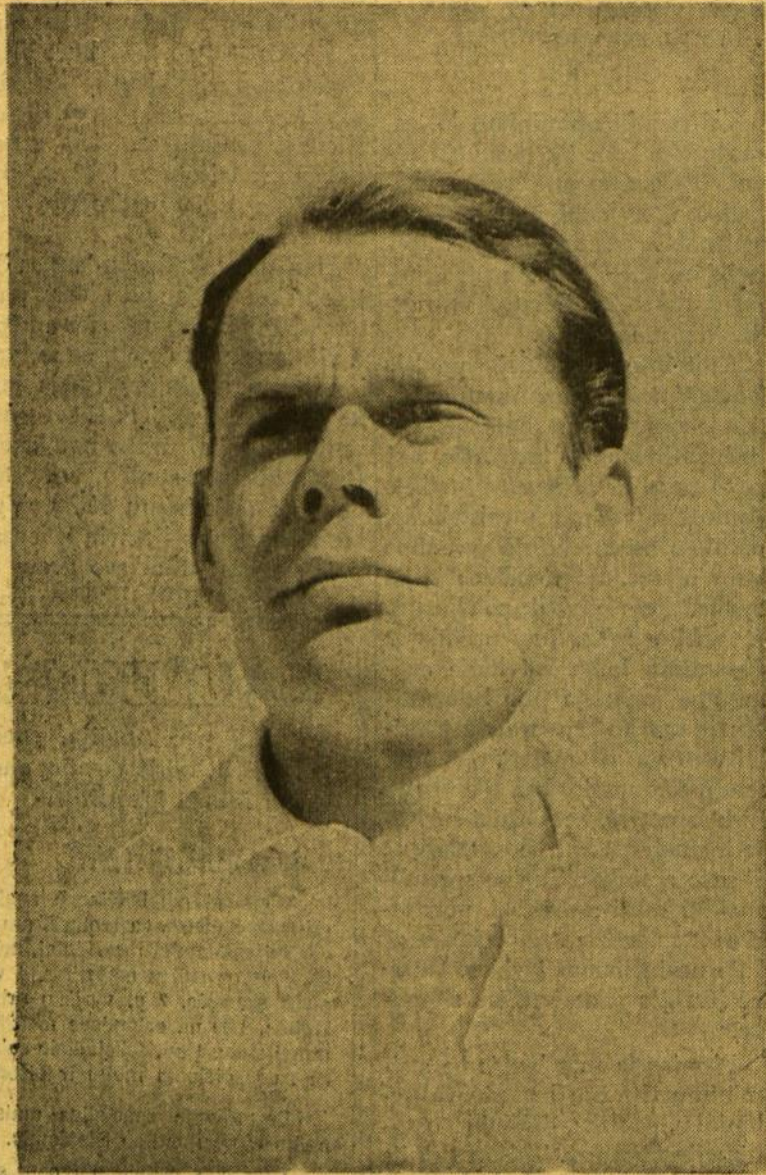
Paskaite antraštę, gal ir nepatikėsite. Argi iš tikrųjų galima susidraugauti su žmogumi, niekada savo akimis tiesiogiai nematytų? Kokia gali būti tos draugystės forma? Ir kokia jos prasmė?

Asmeniškai man pačiam į tokius klausimus būtų labai lengva atsakyti visai konkrečiu pavardžiu. Su poetu Juozu Kėkštu nesame susitikę šioje žemėje nė viena akimirka. O jei reikėtų vardinti bendrojo literatūrinio kelio bent penkis ištikimiausius draugus, Juozą neabejodamas tarp jų įrašytiau. Per 30 pastarųjų metų ne viena, kadaise karštai užsiplieskusi draugystė spėjo ir atvesti. Dėgė, kol buvo kokia nors reikalinga intencija. Kai jos būtinai nėra, žiūrėk, draugužį net paprasčiausiu laiškučiu negali prisišaukti bent pasilabinimui. Kitaip su Juozu Kėkštu. Jo laišku pūdelis mano stalčiuose vienas iš didžiausiųjų, nors niekada rankos vienas kitam nesame padavę, niekada į vienas kito gyvas akis nesame pasižiūrėję.

Pats likimas jau taip lėmė. Kai dar nepriklausomos Lietuvos gimnazijose mezgėsi mūsų kartos literatūriškai pažintys, Juozas Kėkštas gyveno ir mokėsi už, tur būt, pasaulyje pirmosios geležinės uždangos, už ano meto aklinau uždarytos demarkacijos linijos, lenkų okupuotame Vilniuje. Kai mes džiaugėmės laisve, jis jau ėjo per lenkų kalėjimus ir koncentracijos stovyklas. Kai mes svajojome laimingą karą pabaigą Lietuvai, o paskui traukėmės nuo raudonojo potvynio į Vakarų, Juozas Kėkštas brido Sibiro tremtį ir savo krauju laistė Afrikos smėlį ir Italijos kalmynų uolas anglų armijos lenkštam daliny. Kai iš Europos pakilome į Ameriką, Kanadą ir Australiją, Juozas Kėkštas iš Italijos nuplaukė Argentinoje. Kai švietimuose pasviečiuose gerokai prasigyvenom, Juozas Kėkštas neteko savo vienintelio turto - sveikatos, atsiguldamas skurdžioje priemiesčio ligoninėje, Argentinoje, pusiau paralyžiuotas. Kada JAV gyvenanti poeto sesuo neturėjo pakankamai nei turto, nei kitokių galimybių nugalėti kliūtims, norint nedarbingą žmogų ligonio lovoje atsivežti į šį, visko pertekusį kraštą, tada Lenkijoje gyvenanti kita poeto sesuo greit sudarė reikiamus dokumentus ir parsivežė jį pas save. Palikti jį vienįš ligoninėje tarp svetimųjų seserims buvo per daug skaudu. Šiuo metu poetas gyvena, kukliai prisiglaudęs Varšuvos priemiestyje valdžios išlaikomus veterano namuos. Ir taip mudvieji gyvenimo keliai niekada nesusikryžiuoja.

Tačiau bičiuliška literatūrinė draugystė užsimezgė pačiais pirmaisiais pokario metais. Juozas Kėkštas tada gyveno Romoje ir ten redagavo Italijos lietuvių laikraštį "Lietuvių Balsą", o aš triušias Miunchene, redaguodamas "Aidus". Tai ir buvo laikas, kada vienas nuo kito gyvenome taip netoli, tik ranka ištiesi per Alpes. Bet pokariniai keliuonių suvaržymai buvo tiesiog nenugalimi. Tad ir reikėjo tenkintis tik laiškais.

O dar vėliau sekė bendri antologijos "Zemė" rūpesčiai, "Literatūros Lankų" leidimas ir visa kita. Aplamai, be Juozo Kėkšto vargu ar būtų "Literatūros Lankai" ir beišėję. Ieškant pigesnio jų išleidimo, reikėjo žurnalą spausdinti Argentijoje, Buenos Aires. Čia, šiauriniame pusrutu-

Poetas Juozas Kėkštas pirmaisiais pokario metais

ly, surinkta ir paruošta medžiaga būdavo persiunčiama Juozui Kėkštui, o jis ten visa kita jau užbaigdamas iki paskutinio taško, tvarkydamas taipgi visus techninius ir meniškuosius leidinio apipavidalinimo reikalus.

Vienas po kito išsivijoje pasirodė jo poezijos rinkiniai yra ir pasiliks įdomiais liudininkais, gana vienišio ir kampuotai skaudaus žodžio poeto, kurį nelengva būtų įrikiuoti į bet kokią įprastinę kategoriją mūsų poezijos raidoje. Tiesa, jis buvo vienas iš naujosios mūsų poezijos antologijos "Zemė" (1951) dalyvių, buvo ir pasiliks žemininkas. Bet ir čia Juozas Kėkštas savo žodžiu ir savo temomis gerokai skyrėsi nuo kitų antologijos bendrakaščių. Jungė, gal būt, tik tapatus visų žemininkų žvilgsnis labiau į giluminį poezijos klodą, eilėraštį traktuojant ne kokia lengvai pragmagine, o beveik skaudžiai apeigine prasme.

Poetą Juozą Kėkštą sunku būtų prie kurios nors autorių grupuotės ar kurios nors laiko mados priliesti - ne tik mūsų išsivijusio literatūroje, bet ir aplamai visame lietuvių poezijos kelyje. Rašto žmogus subrendęs ano meto lenkų okupuotame Vilniuje, redaguojant visą eilę ten vienkartinį ir periodinių leidinių, poetas organiškai nejaugė į ano meto nepriklausomybės laikų, saikytume, Kauno poeziją. Net ir, be abejo, gerai jo pažįstama lenkų naujoji literatūra, poetui lemiamos įtakos nedarė. Jis buvo vienas iš tų nedaugelio ano meto Vilniuje lietuviškai rašančių, kuriuos savoje literatūroje ir galėtume laikyti atskiru vilnietiško tembro daugiau ar mažiau savitu sambūriu. Jame poetai buvo ir yra patys stipriausi. Tai Juozas Kėkštas ir Albinas Zukauskas. Ypač Juozas Kėkštas: nei jis turėjo savo pirmtakų, nei jį patį kas sekė. Tai irgi tam tikra prasme liudija poeto originalumą.

Laikraštiniame, sukaktuviniame straipsnyje neįmanomas detalesnis poeto kūrybos nagrinė-

jimas. Tai padarytina atskirose studijose arba bent platesnius žurnalų puslapiuos. O ne viena išvalgų literatūros tyrinėtoją turėtų patraukti kiekviena Kėkšto knyga ir jų visuma: "Toks gyvenimas" (1938), "Rudens dugnu" ir "Staigus horizontas" (1946), "Diena naktin" (1947, antras "Rudens dugnu" ir "Staigus horizontas" leidimas), "Ramybė man" (1951), "Etapai" (1953, poezijos rinktinė). Poetui 1959 m. grįžus iš Argentinos ir apsigyvenus Lenkijoje, 1964 metais ir okupuotoje Lietuvoje, Vilniuje, buvo išleista išsijota ir tuo pačiu apgadinta jo poezijos rinktinė "Lyrika". Čia straipsnį rašantis žino, kad Juozas Kėkšto kūryba yra jau patraukusi dėmesį išsivijoje subrendusios, stiprios literatūros kritikės dr. Viktorijos Skrupskelytės. Savo studijiniu raštu ji yra giliai žvilgtėjęs į poeto Juozo Kėkšto poeziją. Kiek nugirsta, straipsnis bus spausdinamas "Aiduose".

Be abejo, poeto 60 metų sukakties proga (lapkričio 19 d.) bus ir daugiau atitinkamų straipsnių lietuvių spaudoje abiejose geležinės uždangos pusėse. Kukli užuomina jau buvo Vilniuje leidiamuos "Kultūros baruos" spalio mėn. numeryje. Žinoma, ne žodelio ten apie poeto sibirinę tremtį. Dar keisčiau, kad iškartamas ir poeto dalyvavimas "Zemės" antologijoje, tylima taipgi apie jo darbą ir dalyvavimą "Literatūros Lankų" redakciniame kolektyve, lyg nuo tos tiesos skaitytojui atidengimo gali sugriūti visa imperija.

O vis tiek poeto žodis skamba abiejose pusėse geležinių, melo ir nutylėjimo uždangų nesustabdomas. Ir kai metų sukakties proga vėl atsiskleidžiame jo knygas, tuoj pat išgirstame nelaimės nepavargusį, kapota, skausmingai dundantį, bet ne beviltišką poeto Juozo Kėkšto balsą:

Klausyk, kaip manysie ledų suskaldytom, palūžusiom šakom tėvynės mano medžiai užia.

Iš Juozo Kėkšto poezijos

JEI KARTAIS

Jei kartais apie save aš dainuoju
ir liūdesys erškėčiuos virpa —
brolau, tai todėl, kad žemę sunkūs šešėliai užklojo,
kad beržo šakas, vos žaliuoti pradėjusias,
budelio kirvis pakirto.

Liūdžiu, nes žemė nuo liūdesio linksta.
Verkiu, nes beržas, netekęs šakų, nebeturi kuo verkti.
Todėl kraujo ašarom akys man tvinsta,
todėl negaliu jų užmerkti.

ZODIS

Kai juodo teismo dienos atels,
dienos kraujo pilnos ir alkio —
nakties dievai mane teis,
tribunolas, išaugęs pelkėj.

Jie norės širdies gaisrą paminti.
Nežinos, kodėl širdy vėjuo
neturėjau jėgų nuraminti
ir kritinė surimt negalėjo.

Jie širdies audros nesupras
ir dainų, kurios naktį sklaido.
Pasmerkimo žodį man mes
triumfatoriai tamsūs, be veido.

Kietą žodį žiems išandien siunčiu,
žodį kietą, aiškų ir tvirtą,
nors klajoju, blaškans ir kenčiu,
nors svajonės bedugnėn nuvirtu.

Teiskit sūnų laisvosios dainos
ir jo dalią, kaip akmenį sunkią.
Iš dainos kruvinosios žaizdos
paskutinį lašą išsiunkė.

priklokit mane pelenais.
Ant gyvenimo akmenio kieto
įkaitusių vėjų sparnais
sudužusią širdį poeto

pridenkit. Pameskit mane
kely, kuris veda bedugnėn.
Palikkit tik ilgę, audrą many
ir Prometejaus ugnį.

kad galėčiau po amžių ją mest
ėmonėms. Ji nušvieis žiems
takus, kurie saulėn nuves,
gaivų vėją pasiūs gyviesiems.

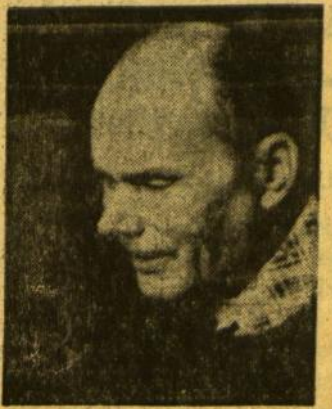
UPE

Laikas šniokščia po mūsų kojom,
tai upė krantų tolimajų:
netikėtai taisykus,
aukštastrovis,
įmiršęs vanduo ant akmena.

Akis primerk ir skausmą pamiršk,
klausyk status dienos takto:
ūžia; dunda pakalnėn,
dauždam bangą
uola.

MAIOLI ŽYDI AGUONOM

Kalmų slaitai — amfiteatras, karciola — aktorius pūkas,
dekoracija — uolos ir dūmai, alyvos ir kraujo aguonos.
Atėjom, tragingi klajūnai, gyvenimo liūtančiais tūtais
laisvės ir laimės išalkę, kaip vargšas kasdienės duonos.
Maioly mirtis ir kraujas, aguonom žydi Maioli.
Aguonos raudonos, kaip kraujas, krauju žydi kalnai ir lankos.
Ilgos lavonų eilės: bendran čia sugulė guolin

Poetas Juozas Kėkštas pastaraisiais metais.

anglas, prancūzas, italas, indas, graikas ir lenkas.
(Tie, kurie krito, karą pamiršo ir mieko nežino,
laimingi, negirdi vaitojančio draugo, granatų sprogdimo,
Cairo, Mass Albanetta, San Angelo, Monte Cassino —
jiems žuvo kaip sapnas, kaip jie)

Keliai, kuriais einam Ryman,
be tiltų ir ketrodžių lūžta, akmeniu, dūmais ir dulkiem
smaugia lakštingalų dainų ir vyšniom žydinčius sodus.
Drauge, bedalis kaip aš, neklupk kely ir nepulki,
nors nuovargis kerta tau kojas ir naktys užgula juodos.
Mums kantatų ir himnų nereikia, nereikia patos ir melo,
mirtis prasta ir gyvenimas prastas. Laukt ilgiau negalėjom,
vagabundų dalia nebemiela. Reikia antro galo
nakties Pompėjai! Todėl dia ne gyventi, bet mirti atėję,
karo Vezuvijaus lavą ant tanko ir šautuvo nešam.

Maioly mirtis ir kraujas, aguonom žydi Maioli.
Krauju, kaip aguonos raudomu, keistą lakštą istorijai rašom
ir laisvę sapnuodami sauciam: **libertà**
vedie muori!

PIETA

Nurimo žviesiavodis kaip dangus po griausmo,
žaišo ir lietaus, pranešęs žemei gerą naujieną,
savo kanciją ir savas žaizdas,
sustiprines visus, ištroškčius pavasario ir žiemos, augsmo,
palaiminges praėjusias ir būsimas kartas.

Jau nebereikia jam paguodos, ašarų nereikia,
lai puošia jį žaizda ir kraujas ir mirtis.

šandieną, nukančintais kaip ir jis,
kraujuojančia, sudužusia širdim norėčiau eiti nebūtin.

Paduok, geroji, stiklą man gavinančio gyvybės ir
mirties vandens

Visas letis savin surinksiu aš, beginklis.
Palūks paminklas:
širdis ir ašarom ant kruvino akmena.

RAMYBĖ MAN

Aš, vergas nepriklausomos dainos,
dainuodamas audras ir laisvę, platų vėją —
dainavau save.

šandien, dienų griuvėsiuose sustojęs
(po nurimstančios erdvės dangum),
stebiu save pro skausmo spektrą,
pro pėdsakais manais paženklintą jaunystės kapinyną
ir jaučiu:

kad man praėjusių dienų
paliko žymės aštrios.
Kad jų spygliuotos užvaros
kiekvieną mano mintį gelia.

Dangaus ir žemės užtemimo ir žmogaus nematantiems:
jeigu neturite jėgų pakelti žvilgėnį į mane
(praėjusių ir einanti), nušilkite, palikdami
mane žvaigždėms ir medžiams.

Ties tamsiom upėm stovi medžiai rūtūs
ir aš, jų artimas.

Ramybė žums, šešėlių medžiai,
sausas šakas panėrę į slaptinę upių naktį.
Prieš naują nerimą ramybė man.

Algirdas Landsbergis "Kontinentė"

JURGIS GLIAUDA

Ketvirtojo "Kontinento" numerio turinio anonsas pažadėjo sekančiame žurnalo numeryje, "Rytų Europos dialogo" skyriu, duoti, tarp kitų rašinių, ir Algirdo Landsbergio straipsnį. Pasiekęs mus penktasis žurnalo numeris pristatė itin įdomų, įvairų, faktais sočiai prisotintą "Rytų Europos dialogą". Šiame skyriuje rašo ukrainietis Ivanas Košelevacas, bulgaras Dimitaras Bočevas, jugoslavas Michailo Michailovas ir lietuvis Algirdas Landsbergis.

Su savo trylikos puslapių rašiniu "Orwellis ir Kafka tebegyvi Lietuvoje", mūsų autorius įnešė į "Kontinento" auditorijos pagandę pulkią informacinę medžiagą. Jis atliko tai su intelek-

tualiteto prieskoniu, su žinovo precizija, su patrioto patosu.

Algirdas Landsbergis yra kvalifikuotas kalbėti pasiimta tema. Nuo 1956 metų jis dirbo prie Pavergtųjų Europos tautų Seimo, kur suredagavo A Survey of Recent Development in Captive European Countries (L.E. t. XIV). Politinėmis temomis jis rašė JAV spaudoje. Jis buvo aktyvus, beredaguojant Lietuvai. Algirdas Landsbergis yra vienas retųjų kūrybos pasaulio asmenybių, kuris randa progų įrodyti, kad rašytojo aštrus dėmesys tautos gyvybinei politikai gali susi-

derinti su jo beletristine ir dramine kūryba. Tai yra įdomus reiškinys, paviršutiniškai toks nesuderinamas. Kūryba ir ... politika. Ir daugelis snobiškai atsisuka nuo politikos sferos, laikydamas ją žemesnio pamušalo veikla, nesuderinama su Parnaso nuotaikomis, su Pegaso šuoliais. Pagaliau, kai kada, mūsų buities sąlygos, reikia ir drąsos angažuotis ... politikai.

O dėžutė, pasak pasakėčios, atsirado paprastai. Mūsų tiesos siekio veikla, kurią irgi galima vadinti politika, yra etniai-filosofinė problema, teisybės ieškojimas, politinės tiesos atstatymo pastangos. Todėl, drįstame tarti, kad išsiviskos politikavimo erdvės lygmenyse, tikslinga skirti: esmės politikai nuo buities poli-

tikos. Ir jeigu mūsų autorius visiška nusigręžęs nuo buities politikos, jis, kaip retai kas, kvalifikuotas reprezentuoti tarptautiniam forumė mūsų tautinę esmės politiką ir jos siekius.

"Lietuva — didžios istorinės praeities šalis, turinti 3,2 milijonų gyventojų, pastarųjų kelerių metų bėgyje pilna žodžio prasme savo vardą pavertė fakelu pasaulio spaudos pirmuose puslapiuose", pastebi autorius Tuo vienu pasažu jis išdėsto Lietuvos pavergimo aplinkybes. Ir vaizdines to dėstyimo priemonės atstoja puslapius. Štai posakis: "Niekad neteisėtinai atviros pornografijos, Maskva pridengė savo agresijos nuogybę teisėtumo figos lapu; specialiai parinktas "parlamentas", išrinktas pagal vieno kandidato biuletenius, sovietų armijai ir NKVD daliniams prižiūrint, iš lauko ir iš

(Nuakla i 4 psl.)

ALGIRDAS LANDSBERGIS "KONTINENTE"

(Atkelta iš 3 pusl.)

vidaus, "vienbalsiai" paprasė teisės išjungti ir sovietinių tautybių šeimai".

Algirdas Landsbergis savo dėstymo patosa, aitrumą ir sarkazmą sukoncentravo į bėgamosios dekadės tragiką. Gal būt, čia sukrečiųjų kulminaciniu punktu eina Romo Kalantos susidėjimas, to akto reikšmės nusakymas, jo simbolika protesto sampratoje ir tos simbolikos transformacija okupacinėje buityje. Kalantos įvykis buvo protesto zenitas. Ir autorius dėsto su precizija sakinyje, su rūpestingu kolekcininko pastabumu, su atrankaus žinovo arsenalo talka, su beletristo itaigumu, bėgamosios dekadės visas okupacines negandas, nei vienos nepamiršęs, nei vienos nepamažinęs. Čia mes regime Kauno milicijos dangoraižį, "aukščiausią" Lietuvoje, nes... nuo jo stogo matyti Sibiras. Matome ir pasrūvusių — plūstančių Lietuvos sovietinių pareigūnų džiaugsmą — jie atvykę į "mažąją Ameriką". Ir sovietinio, "pilietinio" poeto Evtušenkos gastroles kapitalistiniuose užsiėnuose, norint užtemdyti kapitalistinių kraštų spaudos rašinius apie "kalantinius" neramumus Lietuvoje. Ir Lietuvos miestų vis spartinamą rusifikaciją. Ir priešreligines kovas. Ir proreliginį pogrindį. Ir nuostabą sukeliantį pogrindinį "Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kroniką" leidimą. Ir bet kurio savitumo trūkštinimą kūrybiniame Lietuvos gyvenime. Jono Jurašo pavyzdys ir jo drastiški, smerkiantieji posakiai vainikuoja tvirtinimus.

Vis dėlto, paviršutiniškai pažvelgus į Lietuvos buitinį, "pilietinį" peizažą, ne taip jau lengva rasti — paviršutiniu žvilgsniu — rezistentinius embrionus. Bet paviršutiniškumas niekad nebuvo analizės ir stebėjimo dorybė. Ilgoji aktyvus ir tebeskančio pasyvaus priešinimosi okupaciniam režimui istorija rodo, Algirdo Landsbergio posakiu, jog "Šie žmonės nėra kapitullantai".

Tikrai taip. Šie žmonės yra išmintingi. Jie tautosą jėgas. Ir nuostabai tvirtinimas, mes vis dar svetimokas, nes identifikuojame režimą ir tautą vienumon: "jie (lietuviai, J.G.) semia stiprumą iš tebestiprėjimo rusų disidentizmo judėjimo ir iš kitos Rusijos" — iš Solženicino, Sacharovo, Kovalevo ir daugio kitų Rusijos.

Čia susisaukia, kaip nurodo autorius, "LKB Kronikos" (Nr. 15): "Jų tvirtumas (rusų disidentų, J.G.) ir jų ryžtas aukotis priešverčia mus kitomis akimis žiūrėti į rusus".

Operuodamas dramatiškais faktais bei tą dramatišką gilinančiomis paralelėmis, Algirdas Landsbergis viso rašinio esmę, koloritą ir praktiką lietuvių anapus tragiką perkėlė ypač vaizdingon scenon, prisišaukdamas Orwellio ir Kafkos šėšėlius. Jis tvirtina, kad šiuo autoriu siūžetais Lietuva tiesiog sklidina. Ta beletristinė paralelė rodytė: dabar Orvelis ir Kafka neturėtų leškoti geografinės vietos įgyvendindami savo siūžetus, savo temas ir tezes. "Tai Lietuvos aplinka, tai dabartinė šalies visuomenė, režimo slautulys, konfliktų ir atomazgų, tylaus tragizmo ir groteskinio kareivio Conkno pasauliai — viską galėtų Orvelis ir Kafka pilnomis reiškučiomis semti iš Lietuvos buities. Ir ta buitimi pasitenkindami, neprivalėtų nė būties aiškinti. Būtis, kaip kareivio Conkno romane (autorius V. Voinovičius), veržte prasiveržtu aiškint. Įvedus angliu groteskininką ir austrių kosmarininką į bendrąjį lietuvių gyvenimo suvokimą, autorius neįjūčiomis neįprėjiami

Nauji leidiniai

• AIDAI, 1975 m. spalio mėn. Nr. 8. Mėnesinis kultūros žurnalas. Redaguoja dr. Juozas Girnius, 27 Juliette St., Boston, Mass. 02122. Leidžia lietuviai pranciškonai. Leidėjų atstovas žurnalo reikalams, dr. Leonardas Andriekus, O.F.M. Administruoja Benvenutas Ramanauskas, O.F.M., 361 Highland Blvd., Brooklyn, N. Y. 11207. Žurnalo metinė prenumerata 10 dol.

Nemaža savo medžiagos dalimi šis "Aidų" numeris skirtas M. K. Čiurlionio 100 metų gimimo sukakčiai paminėti. Duodama Stasio Ylos straipsnis - paskaita "Prabilęs pasauliui savita kalba (Čiurlionio originalumo versmų bešėskant)". Aleksio Rannito Čiurlioniškieji raštai pavadinti "Laikas Čiurlionio tapyboje" ir "Palyginamasis kalendorius". Pirmasis yra daugiau abstraktus, kone filosofinio pobūdžio svarstymas, o antrasis — visai konkretus sugretinimas Čiurlionio gyvenimo reikšmingųjų metų su kitais to paties laiko pasauliniais meno įvykiais ir mūsų tautos kūrybiniais žingsniais. Kiek yra žinoma, abu šie Rannito raštai yra paimti iš jam užsakytų ir angliu kalba parašyto teksto, skirto Čiurlionio monografijai. Monografijai leisti komitetas "Aidams" tuos du straipsnius tik paskolino. Ta faktą "Aidai" bent išnašoje turėjo paminėti.

Poezijos bičiulis šį kartą patraukė Alfonso Nykos-Nilūno lietuvių kalbon išverstas Sventjo Rašto Senojo Testamento poezinis sėdevras "Giesmių giesmė". Naujiena bus ir Izraelyje šiuo metu gyvenančios Jolantos Malerytės eilėraščiai. Baigiamas Juozo Vaišnoros, MIC, straipsnis "1863 m. sukilimas ir dvasiškija".

Linas Kojelis rašo apie jaunuosius revoliucionierius Amerikos universitetuose, o Aleksandra Pakalniškis — apie vestuves Žemaičiuose.

Apžvalginėje žurnalo dalyje prisimenamas Kazimieras Cibiras, Lietuvos garsintojas Pietų Amerikoje. Antanas Klimas rašo apie Lietuvą ir lietuvius naujoje Encyclopaedia Britannica laidoje. Prisimenama rašytojo Marius Katiliškio 60 metų sukaktis ir mūsų trijų istorikų — dr. Jono Puzano 70 metų sukaktis, dr. Juozo Jakšto ir dr. Antano Kučo 75 metų sukaktys. Plati mūsų kultūrinis ir visuomeninis veiklos kronika.

Recenzuojamos knygos: Lietuvoje mirusio jauno poeto Arvydo Ambras rinkinys "Žeme, nepalik mūsų" ir Davis Steward ir Algjo Mockūno "Exploring Phenomenology".

Numeris papuoštas M. K. Čiurlionio ir Čiurlionų lietuvių dailinių darbų nuotraukomis.

• Alfonsas Grauslys, ŠVIESTA TAMSJOJE. "Krikščionis gyvenime" knygu serija Nr. 11. Išleido "Krikščionis gyvenime" 1974 m.

rašus piešė Telesforas Valius. Spaudė Immaculata Press, I. C. C. Putnam, CT 06260. Knyga 456 psl., kaina 8 dol. gaunama ir "Drauge".

Knyga yra laimėjusi Katalikų mokslo akademijos 1974 metų religinio veikalų premiją. Jos turinys yra suskirstytas į dvylika stambesnių skyrių, o šie vėl į daugelį poskyrių. Skaitoma lengvai, patraukliai. Autoriaus mintys dar išpintos žymiųjų rašto žmonių citatomis. Kai kurie tekste panaudoti autoriai knygos gale dar yra ir atskirai bent trumpai aptarti. Tai irgi skaitytojui labai paranku.

• Kun. Antanas Alekna, ŽEMAIČIŲ VYSKUPAS MOTIEJUS VALANČIUS. Antras leidimas su Vinco Trumpos įvadu ir dokumentų priedais. Išleido Lituanistikos institutas 1975 m. Chicagoje. Redakcinė kolegija: Jonas Dainauskas, Bronius Vyklys, Jonas Puzinas, Tomas Remekis ir Vincas Trumpa. Mecenasas — dr. Mykolas Morkūnas. Leidinys didesnio formato, 300 psl., kaina 5 dol, gaunamas Lituanistikos institute, 2422 W. Marquette Rd., Chicago, Ill. 60629 ir "Drauge".

Kada okupuotoje Lietuvoje rusai neleidžia nei viešose auditorijose, nei spaudoje minėti šiemet sueinančio šimtmečio nuo vyskupo Motiejaus Valančiaus mirties, tai pakartotinas kun. Antano Alekno parašytos monografijos išleidimas išėjimoje bent kiek užpildo tą jūbiliejinį studijų tuštumą. Juo labiau, kad kun. A. Alekno darbo naują laidą papildė dar ir istoriko Vinco Trumpos 20 psl. įvadas "Motiejaus Valančiaus — mokyta ir išmintingas žemaitis". Gale vėlgi pridėta 15 psl. užimantieji trijų lig žiolių neįspausdintų dokumentų vertimai, parašti Jono Dainausko. Tai dokumentai, rodantys vysk. Motiejaus Valančiaus pastangas ginti Žemaičių vyskupijos katalikų reikalus.

Dėl vieno kito glesnio ar paviršutiniškesnio pačios literatūros vertinimo su autoriumi galima sutikti, ar nesutikti. Bent negalima jam drausti turėti ir savo nuomone, nebent toji nuomonė būtų visiškai nepagrįsta, ar sąmoningai klaidinanti. Tačiau tokį kapitalinį veikalą rašantis autorius jokia būdu nėra apalaiduojamas nuo gramatikos, sintaksės ir mūsų kalbos grynumo taisyklių. Autoriaus "laisvė" čia yra suvaržyta. Nori — nenori, bet privalo laikytis kalbininkų nustatytų normų. Kitaip vėl viskas nusipigins iki betvarkiškumo, vėl tapsime tauta be gramatikos ir be sintaksės.

Va, dėl šito dalyko ir krūpteliame, kai tuoj pat pirmuosius knygos puslapius randame: "... pradžia yra skaitomi 1907 metai (reikia: "... laikomi 1907 metai)". "Toki pasisakymai..." (reikia: "Tokie pasisakymai...") ir t. t. Argi jau išėjimoje visai neturime žmonių, kurie sugebėtų bent šitokios apimties ir šitokio pobūdžio knygų rankraščius peržiūrėti ir kalbine prasme paruošti be priekaištų? O gal mes apamai visu tuo jau nesirūpiname?

SKULPT. ERLEBACHER KURIA EUCHAR. KONGRESUI

Philadelphijos skulptorius Walter Erlebacher užangažuotas sukurti natūralaus didumo Kristaus statulą 41-mam tarptautiniam Eucharistiniam kongresui, kuris įvyks 1976 m. Philadelphijoje.

V. Petavičius Ex libris

• Pranas Naujokaitis, LIETUVIŲ LITERATŪROS ISTORIJA. II Tomas. 1907-1928 m. JAV. LB Kultūros Tarybos leidinys Nr. 2. Tiražas 1000 egz. Kaina 10 dol. Spaudos darbus atliko Vl. Vijeikio spaustuve Chicagoje. Knyga kietais viršeliais, iliustruota, didelio formato, 582 psl, gaunama ir "Drauge".

Šiame tome apimamas labai idomus ir spalvingas lietuvių literatūros laikotarpis, kurį autorius taikliai pavadina "Posūkis esterine ir naujų kelių ieškojimo linkme". Tai kūrybinio polėkio metai, spaudą atgavus, ir pirmasis nepriklausomos Lietuvos dešimtmetis. Pradžioje kiek staptelėjus prieš gausybę dar tradiciniu keliu einančių rašytojų (A. Dambrauskas-Jakšto, Dagilė, Žalios Ritos, Zalvarnio, Lazdynų Pelėdos, Šatrijos Raganos ir kitų), toliau plačiai nagrinėjami vis stambieji naujoviniai, kurių ne vienas jau yra išgijęs mūsų literatūros klasiko vardą: J. Tomas - Vaižgantas, Vydūnas, S. Kymantaitė - Čiurlionienė, Vincas Krėvė - Mickevičius, Lindė - Dobilas, Ignas Šeinius, Jurgis Savickis, Mykolas Vaitkus, Petras Vaičiūnas, Faustas Kirša, Vincas Mykolaitis - Putinas, Balys Sruoga, Kazys Binkis ir kiti.

Rašytojus ir laikotarpį aptardamas, autorius nesitenkina vien tik savo nuomone, bet nuolat cituoja ir kitų mūsų literatūros istorikų bei kritikų idomius pasisakymus. Visa tai vaizdai labai papildo, padaro jį įvairesniu, tvirtesniu. Prie kiekvieno autoriaus platesnio aptarimo labai parankiai gale pridėdama ir naudota literatūra — šaltiniai.

Dėl vieno kito glesnio ar paviršutiniškesnio pačios literatūros vertinimo su autoriumi galima sutikti, ar nesutikti. Bent negalima jam drausti turėti ir savo nuomone, nebent toji nuomonė būtų visiškai nepagrįsta, ar sąmoningai klaidinanti. Tačiau tokį kapitalinį veikalą rašantis autorius jokia būdu nėra apalaiduojamas nuo gramatikos, sintaksės ir mūsų kalbos grynumo taisyklių. Autoriaus "laisvė" čia yra suvaržyta. Nori — nenori, bet privalo laikytis kalbininkų nustatytų normų. Kitaip vėl viskas nusipigins iki betvarkiškumo, vėl tapsime tauta be gramatikos ir be sintaksės.

Va, dėl šito dalyko ir krūpteliame, kai tuoj pat pirmuosius knygos puslapius randame: "... pradžia yra skaitomi 1907 metai (reikia: "... laikomi 1907 metai)". "Toki pasisakymai..." (reikia: "Tokie pasisakymai...") ir t. t. Argi jau išėjimoje visai neturime žmonių, kurie sugebėtų bent šitokios apimties ir šitokio pobūdžio knygų rankraščius peržiūrėti ir kalbine prasme paruošti be priekaištų? O gal mes apamai visu tuo jau nesirūpiname?

Dar vienus atsiminimus pasitinkant

PRANAS RAZMINAS

Andrius Rylškis, FRAGMENTAI IS PRAETIES MIGLU. Atsiminimai, I. Redagavo Povilas Gaučys. Spausdino "Draugo" spaustuve 1974 m. Leidinys 536 psl., kaina kietais viršeliais \$15.00, minkštasis — \$12.50, gaunamas "Drauge".

Tai stambi atsiminimų knyga, pasirodžiusi dar tik pirmuoju tomu. Tačiau tasos vargu ar belauktina, kadangi pats autorius amžinai su skaitytojais yra atsiveikines. Net pačiam autoriui, rodos, nebeteko pamatyti savo didžiojo užmojo vaisių.

Atsiminimų leidiniai pradėjo lenkinyti savo gausumu su kitais leidiniais, kaip romanais, novelėmis ir kitomis knygomis. Kai prieš gerą dešimtmetį reikėjo skatinti rašyti mūsų valstybinio, politinio bei kultūrinio gyvenimo atsiminimus, tai šiandieną jie dygsta, kaip grybai po lietaus. Ar nebūtų laikas juos prilaikyti? Paskutiniu laiku kai kurie atsiminimai priartėja prie beletristikos ir tuo būdu praranda istoriškai vertingą charakterį. Autoriai ten patikdiesni, kur jie patys įvykius patyrė, bet dažnai suklysta ir nuklysta, kur jie stveriasi ne iš savo aplinkos. Ten jų sprendimai stiprokai asmeniškai, nors tariasi sprendžiamu autoritetingai, kaip negincijamus įvykius. Istorinė įvairovė prizinė tačiau silpnoka.

Pirmaisiais mes laukiame atsiminimų iš mūsų buvusių valstybininkų, politikų, didžiųjų organizacijų pirmūnų. Tačiau tiek jie yra ir būtų vertingi, kiek patys autoriai nepastatė save viso ko centran, tarsi be jų būtų dangus sugrūvęs. Taip, sakysim, suvalkiečių "sukilėlių" šaudymams dar neturima pateisinamos formulės, kai tuo tarpu didesnė valstybės nelaimė išvengta mirčių. Neturime visiems priimtino atsakymo ir į tragiškuosius mūsų tautos ir valstybės įvykius. Visas pasaulis kaltas, tik ne mūsų trumparegiškumas. Kas buvo galima padaryti ir ko nepadaryta? Neturėjom nei mes, nei mūsų panašaus likimo kaimynai atiteitis įvairovės. Kova už valdžios lovį atėmė visą laiką, o pavojai tautai ir valstybei artėjo dieniomis ir valandomis.

Atsiminimų rašytojai, nedalyvavę valdžios politikoj bei apskritai valstybės valdyme, turėtų patikrinti savo aplinkos vaizdavimą, o stambiuosius valstybės gyvenimo broūzus palikti tiems, kurie iš arčiau turėjo progą stebėti, kas vyksta valstybinio vairo mechanizme, arba kurie patys buvo visokių klaidų ir klaidelių kaltininkai. Tad reikėtų rašyti tai, kas pačiam matyta, patirta, išgyventa. Įvykius apibendrinti palikti istorikui. Gyvenant Vilniuje rašyti, kas vyko Kaune, netikslu. Dažnai tai bus menkos vertės sprendimai, kuriais joks istorikas nepasinaudos, kaip negali pasinaudoti ir kai kuriais senųjų kronikininkų svajiojimais.

Kyla klausimas, kaip žiūrėti į atsiminimų autorių tu pačių įvykių aprašėjimus? Suprantama, tuo negalima išvengti. Juk daugelis iš mūsų buvom patekę į tuos pačius sukuris. Ir čia vargu ar galėtų būti vienas juoda, o kitam balta. Grįžtant prie Andriaus Rylšikio atsiminimų fragmentų, reikėtų pasakyti, kad jie vietomis tikrai įdomūs skaitytoji. Tai ypač dėmesį patraukia: 1. Senelio Anuprą atsiminimai, 2. Mano senelis kuriasi Rusijoje (naujas dalykas mūsų atsiminimų knygoje). "Ne, tai nebuvo savanoriškas pasitraukimas, tai buvo baimė išvengti tolimojo šalto Sibiro" už namuose žandarų rastas naujas lietuviškas maldaknyges, kaip pasakoja senelis.

Tačiau tai buvo, palyginti, humaniškos pobūdžio išvairymas iš gimtosios žemės į tolimąją Gudiją. Negalima ir lyginti su dabar-

ten jų išikūrimas. Šitokio pobūdžio egzodas į Rytus, į Rusiją, mūsų spaudoje kaip ir naujas dalykas. Tad senelio Anupro pasakojimai šiuose Andriaus Rylšikio atsiminimuose skaitytoji maloni staigmena. Pasirodo, kad lietuvis ūkininkas gana pozityvus ir sugeba prisitaikyti prie įvairių gyvenimo aplinkybių.

Prievartinis egzodas už kelių šimtų mylių nuo gimtojo krašto akivaizdžiai rodo, kad lietuvis ūkininkas nuo seno turi stiprų nugarkaulį, nepalūžta, nepaėmeta galvos. Toks jis buvo paskutiniuoju tautos nelaimių metu, toks ir dabar tebėra: praktiškas, mokąs prisitaikyti gyvenimo aplinkybėms, tačiau išlieka taurus.

Skaitant senelio pasakojimus apie lietuvių išikūrimą Malkavos (Nukelta į 5 pusl.)

KALĖDINĖS DOVANOS

Tik per Angliją, greičiau, pigiau, geriau. Siūlome aukštos kokybės dovanų siuntinį, kuris bus naudingas kiekvietai šeimai Lietuvoje.

KALEDINIS 1975

3 metrai puiki vilnonė angliška medžiaga eilutei, 2.75 m. stora crimplene medžiaga moteriškam kostiumėliui, arba moteriškam paltui, vyriški nalloniniai marškiniai, arba blūskutė, vyriškas arba moteriškas labai geros rūšies megztinis, 1 vilnonė gelėta skarelė, 2 gelėtos nalloninės skarelės, 2 p. vyriški arba moteriški vilnoniai, arba maloniniai kojinių, 1.80 m. crimplene medžiaga suknelėi, arba 1 sv. vilnonių megzimui siūly, 1 sv. šokoladinį saldainių dėžę, 20 angliškų cigarečių. Kaina su įskačiuotu muitu ir visomis persiuntimo išlaidomis. \$160.00

Paruošiamė specialius maisto siuntinius 1975. Kaina su muitu ir persiuntimo išlaidomis. \$30.00

Tam, kas pageidauja pats sudaryti siuntinį, siūlome šiuos dalykus:

- 3 m. labai gera angliška kostiuminė medžiaga. \$45.00
- Stora su ornamentais crimplene medžiaga 1 m. \$ 7.00
- Crimplene medžiaga suknelėm 1 m. \$ 6.80
- Nalloninis kailis moteriškam paltui. \$33.00
- Dirbtinis mink moteriškam paltui. \$34.00
- Vilnonė žieminiam paltui medžiaga. \$36.00
- Vilnonė gelėta skarelė. \$ 8.00
- Komplektas moteriškų nalloninių apatinių \$10.00
- Perukai, įvairių spalvų. \$30.00
- Nalloniniai marškiniai. \$ 9.00
- Vilnoniai arba Acryleno nertiniai. \$19.00
- Lietsargiai Telescopic. \$10.00

Sitos kainos yra su įskačiuotu sovietiniu muitu, Retika pridėti tik persiuntimo išlaidas.

Prilimame užsakymus: auto mašinų, motociklų, dviračių, televizijos aparatų, šaldytuvų ir kt. Persiunčiame pinigų dėl tokių prekių, kurias negalima iš čia pasiųsti.

Sudarome testamentus, administruojame nuosavybes, perstunčiame palikimus prekėmis arba pinigais į Lietuvą arba kitas šalis.

BALTIC STORES LTD.

(Z. Jurās)

421 Hackney Road
London, E.2. England

Telef. 01 739 8734 arba 01 460 2592

CRANE SAVINGS AND LOAN ASSOCIATION

R. B. PIETKIEWICZ, Prez.

2555 West 47th Street Tel. LA 3-1083

PLENTY OF FREE PARKING SPACE

VALANDOS: SESTAD. 9 v. r. iki 12 v. d. — Trečiadi. uždaryta
ANTRAD. ir PENKTAD. — 9 v. ryto iki 5 v. vak.
PIRMAD. ir KETVIRTAD. — 9 v. r. iki 6 v. v.

7 1/2 %	6 1/2 %	5 1/4 %
Mokamas už 6 m. certifikatus.	Mokamas už 1 m. certifikatus.	Mokamas už investavimo sąskaitas
Minimum \$1.000	Minimum \$1.000	

PINIGAI ĮNEŠTI IKI 15 D. PELNO NUOSIMČIUS NUO 1 D. Dividendai mokami kas 3 mėnesiai.

DAR VIENUS ATSIMINIMUS PASITINKANT

(Atkelta iš 4 pusl.)

dvare, apie gerą naujakurių su- gyvenimą, nenoromis prisimena- ma mūsų dabartinės tiesiog šu- niškos piautynės dėl iki pamiši- mo išbujusių ambicijų, jeigu už ju dar nesislėptų ir infiltruo- tų nuodų. Jeigu būtumėm, kaip ketinam, įkūrę britų Hondure lietuvišką "kaimą" ir ramiai ten kurį laiką gyvenę, tai mūsų bend- ro darbo grovėjai būtų pasikvie- tę britų karines jėgas, padarę per- versmą ir įkūrę "reorganizuotą kaimą".

Tad ačiū, nors jau ir mirusiam, Andriui Ryliskiui už turėtą kanti- rybę išklausti senelio pasakoj- nių ir mums parašyti apie tą lie- tuvio darbštumo pavyzdį — Malkavos dvarą, lietuvių ranko- mis pavestą į Malkavos kaimą. Gerai, kad dar nebuvo gimę mū- šų reformatoriai, kurie tikrai bū- tų pasinaudoję kazokų "paslau- gomis". Kokia puiki medžiaga mūsų romanistams.

Nei antrjo pasaulinio karo, nei abiejų okupacijų autoriui nepasi- sekė išsamiau pavaizduoti. O prabėgoms čia nieko daug ir ne- pasakysi. Vienu skyreliu nieko neaprepsi, kai ir tomuose me- džiaga užspringsta. Autorius me- tosi iš vieno eptozdinio pasakoj- mo į kita, tačiau atsistoja prieš nenugalimas klūtis, pačių buvu- sių įvykių glūstingą apimtį. Juos reikia labai giliai pažinti, kad bū- tų galima prieiti prie pakenčia- mų išvadų. Deja, autorius miręs. Šiuo kartu su juo eiti į diskusijas būtų jeigu ne nemoralu, tai bent nekultūringa. Jis rašė iš gryna lietuviškos širdies. Ir šiuo darbu jis įėjo į mūsų memuarininkų ei- les.

Andrius Ryliskis pasistatė gra- žų paminklą, bet tai dar nerodo, kad ir kiti turėtų jo keliu eiti. Jo turėta ir beletristinių gabumų, ir tai iš dalies pakenkė rašomų at- siminimų svoriui. Taip atsitiko ir su kai kuriais prieš jį rašiusiais, bent suskubusiais pirmiau, negu jis su savo atsiminimais, viešu- mon pasirodė.

Apskritai kyla klausimas, skai- tant panašius į čia minimus už- rašus, kam jie skiriami? Ar istori- kams galės jais pasinaudoti? Gal autoriai rašo tik beletristiką, prisid- dengdami atsiminimų žydu ir tuo būdu išvengdami kitokio vertinimo ir kitokios kritikos, ku- ri galėtų būti labai nepalanki. Paskutiniu metu kaip tik atsir- do atsiminimų leidinių, kuriuos nežinia kam reikėtų ir priskirti.

Jeigu ne rašytojas Povilas Gaučys, vargu ar "Fragmentai iš praeitės miglų" būtų išvydę pa- saulį.

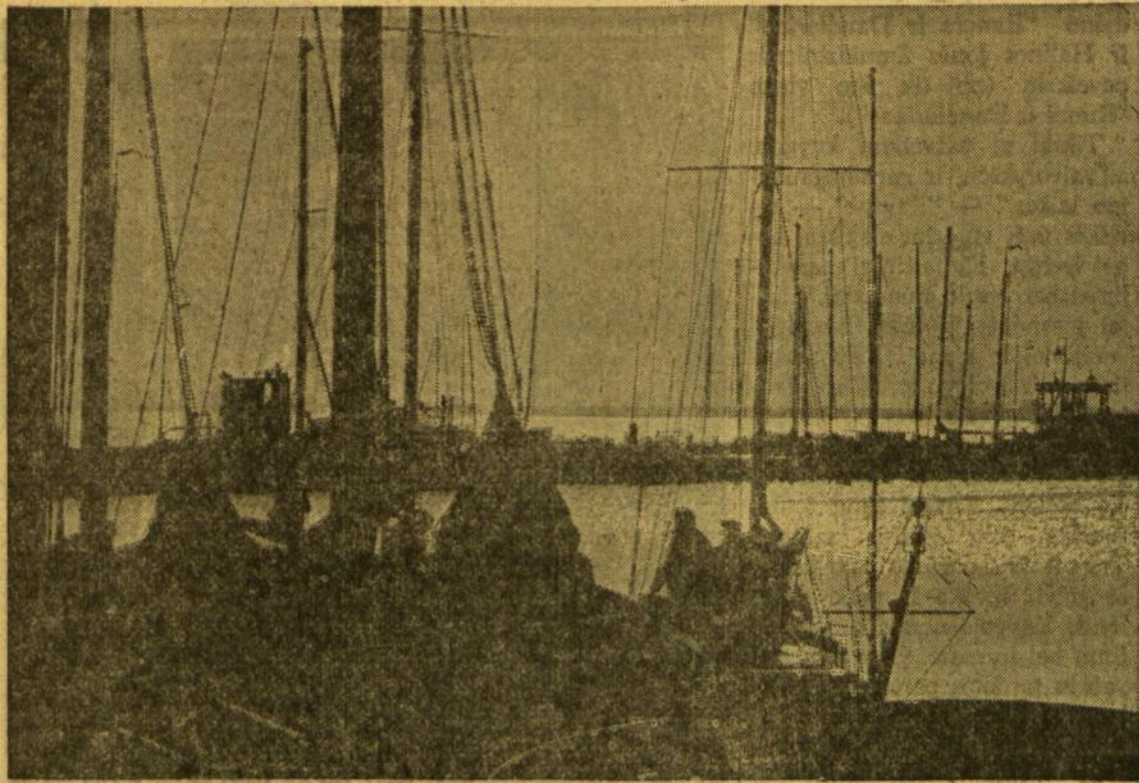
Gal būt, autorius, paryskinda- mas savo atsiminimų svori, tiks- liausiai juos apibūdina savo įva- dinėse pastabose. Štai kelias jo minčių:

"Sulaukęs senatvės, matau, kad milijonai žmonių gyvena mažais, pilkais, nebeišvengia- mais rūpėsčiais, bet pastebėjau ir tokių, kurie žvalgosi ir galvoja atlikti kažkokią gyvenimišką pa- reišgą ir tik tuomet dingti amži- nybėje".

"Taigi mes, senieji, ši bei tą rašydami, parengiame būsi- miems archeologams - menini- kams gabalėlius jų veikalams, kuriuose bus nušviesta lietuvių tautos praeitis".

"Mūsų epocha teikianti viso- kerioją įkvėpimą ir skatinanti veiklą. Gal ši epocha paskatino ir mane imtis plunksnos?"

Mes iš atsiminimų rašytojų laukiame ne beletristinių pasiple- pėjimų, bet netolimos praeitės konkretybių. Visi mūsų senelių pasakojimai yra beletristinio po- būdžio. Įvykiai visados apgaubti fantazija. Tai gražūs praeitės re- mai, bet kiek jie tikrovę pavaiz- duoja, tai kitas klausimas.

Prie Baltijos jūros Danijoje

Nuotr. Alekso Urbos

Kultūrinė kronika

RADO NAUJOS MEDŽIAGOS APIE LIETUVĄ

Dr. Viktoras Gidžiūnas, O.F.M. net 45 dienas dirbo Vati- kano archyve ir bibliotekose, rinkdamas medžiagą savo istori- nėms studijoms. Archyve tyrinė- jo Varšuvos nunciatūros doku- mentus ir rado labai daug Lietu- vos politinę ir bažnytinę istoriją liečiančios medžiagos nuo 1760 iki 1795 metų. Peržiūrėjo 60 to- mų, užsakė tūkstančius mikrofil- mų.

Padarė daug xerox kopijų išti- sų knygų ir knygų ištraukų, rei- kalingų jo istorinėms studijoms. Kiek apsitvarkęs su atsilikusiais darbais, kun. dr. V. Gidžiūnas baigs ruošti Ambrozijaus Pa- brėžos biografiją, kurios išleidi- ma finansuoja prel J. Karalius. Kun. dr. Gidžiūnas yra taip pat "Sv. Pranciškaus Varpelio" re- daktorius.

KADA ABSURDAS VIESPATAUJA NE TEATRE, BET GYVENIME

Ši sezona New Yorke pradeda- ni vaidinti scenoje du Ni- nos Voronel veikalai, kuriuos ji parašė praėjusiais metais Mask- voje. Ten jie buvo sulauktyti; da- bar, jai persikėlus į Izraelį, yra išversti į anglų kalbą ir statomi Amerikoje.

Nina Voronel sako, kad "so- vietų gyvenimas yra toks absur- diškas, jog kai aš rašydama sten- giausi jį vaizduoti realistiškai, iš-ėjo absurdo teatras". Jos statomi veikalai yra: "Pirmoji ba-

landžio" ir "Motulė Barinija". Pirmajame veikalė ji vaizduoja, kaip buvę rašytojai, dabar sene- lių prieglaudoje, vaidina savo tarpe tai, ką jie išgyveno, kada jiems paaiškėjo, jog jų tarpe yra šnipas.

Nina Voronel sako, kad "amerikiečiai visiškai nesupran- ta, ką reiškia gyventi visuome- nėje, kurioje kiekvienas žmogus kiekvieną įtaria. Tai yra ligūsta visuomenė". Išvados, kurių ra- šytoja prieina savo dramose, yra tokios, kurios sukrečia liberalus šiaip ir anapus Rusijos. Pagal ją išeina, kad žmonės gauna tokią valdžią, kokios jie yra verti. Ji kaltina ne tik Rusijos valdžią, bet ir jos visuomenę. Ji vaizduo- ja žmones, kurie kalba vienai- p, o daro kitaip.

TOMO MANNO DIENORAŠČIAI, GAL BŪT, BUS PASKELBTI

Šiuo metu rašytojo dienoraš- čius pradeda išsifruoti jo sūnus Mykolas Mannas, Berkeley uni- versiteto literatūros profesorius. Sakoma, kad juos reikia "išsi- fruoti" dėl to, kad Tomo Manno rankraščių buvo nepaprastai sunkus. Jo sūnus tikisi išskaityti ne daugiau kaip septynis ar aš- tuonis puslapius į dieną.

Tie dienoraščiai buvo depo- nuoti Zueriche, Sveicarijoje, ar- chyve po jo mirties, jo dukters sprendimu. Kai rankraščiai bus perskaityti, priklausys nuo jo žmonos Kotrinios (92 metų) ir keturių vaikų, ar jie bus paskelbti.

Antrojo pasaulinio karo metu Tomas Mannas gyveno Ameri- koje, bet po karo persikėlė Svei- carijon. Jis buvo nuomonės, kad jo dienoraščiai nebūtų skaitomi anksčiau kaip po dvidešimt me- tų. Juose yra apibūdinami tokie asmenys kaip F.D. Rosseveltas, Hermann Hesse ir kiti. To- mas Mannas pasižymėjo labai aštriu ironizavimu, ir manoma, kad to jis nebuš vengęs, rašyda- mas apie savo pažįstamus. Savo dienoraščių medžiaga Tomo Mannas visai nenaudoja savo kūriniams. Savo laiku jis buvo gavęs Nobelio premija. Žino- miausi jo kūriniai yra "Budden- broks", "Mielasis grįžta", "Ju- zapas ir jo broliai", "Dr. Faustas" ir kiti.

CHICAGOS ISTORINĖJE DRAUGIJOJE

Chicago istorinė draugija turi savo muziejų Clark ir North gat- vių sankryžoje, Lincoln parke. Čia eksponatai yra keičiami, ro- domi filmai, skaitomos paskaitos. Turima 150,000 knygų, brošiūrų, laikraščių, gausus rankraščių rinkinys, daug mikrofilmų, iškar- pų, pirmon eilėn liečiančių Chi- cagos apylinkes, bet ir Amerikos šiaurvakarius, Illinois valstiją, civilinį karą.

FILMŲ LAIMIKIS

Sukūręsij filmą "Jaws" Dick Zanuck ir David Brown gaus po 20 mil. dolerių kiekvienas. Filmas susilaukė rekordinio pasisekimo.

PREMIJA AUSTRALIJOJE

Vieną iš pirmaujančių Australi- jos tapybos premiją — Portis Geach Memorial Award, 3,175 dol. — laimėjo dominikonė me- no mokytoja seselė Margarita Ma- rija, dėstanti Sydnejuje.

VIENUOLIKTASIS CHICAGOS TARPTAUTINIS FILMŲ FESTIVALIS

Žengdamas į antrą dešimtme- tį, Chicago tarpt. filmų festiva- lis buvo iškilmingai atidarytas lapkričio 7 d. dviejuose kino te- atruose — Granada (6427 N. Sheridan Rd.) ir Biograph (2433 N. Lincoln Ave.) ir užsidarė lapkričio 20 d.

Tarp iš viso pasaulio sutrauktų geriausių filmų buvo tokie, ku- rie patyrė nepaprastą pasisekimą šių metų kituose filmų festiva- liuose, kaip Cannes, Berlyno, Londono, Locarno, San Sebastia- no, Teherano, New Yorko ir Maskvos.

Chicago filmo festivalio tiks- las buvo atskleisti naujus me- niškus filmus ir jų statytojus iš viso pasaulio ir parodyti čia ek- rane, lyg kokioje dinamiškoje vitrinėje, tuos rinkinius filmus, kurie kitaip gal iš viso nebūtų pasiekę JAV-ųjų publikos.

Michael J. Kutza Jr., festivalio direktorius, sutraukė per aštuo- niasdešimt įvairių kraštų filmų, kurie buvo rodomi ekrane origi- nalia kalba, su anglų kalbos pa- rašais. (St.S.)

Latvijos universiteto įkūrimo minėjimas

Jau 30-tą kartą, rašo "Latvi- ja" lapkr. mėn. 8 d. numeryje, latviai iškvijoje šventė Latvijos universiteto minėjimą. Visur plačiame pasaulyje jie prisiminė, tą didžią dieną, kada sulaukė sa- vo latviško universiteto. Dauge- liui kartų teko ilgai laukti, kol atėjo 1919 metų rusėjo 28 diena. "Mes stovime ant žemės, kuri laiko Latviją ir jos universitetą. Buvo laikai, neseniai tai dar bu- vo, kai galvoti apie tai, ką da- bar mes turime, buvo nepnas...". Pasakė tada, Latvijos universite- tą atidarant, švietimo ministras dr. K. Kasparsons. Šis sapnas vir- to tikrove ir šviesiausiu momen- tu Latvijos istorijoje.

Šią džiugusmo valandą prisim- ena dabar latvių akdemikai. Kai toluomoje rytuose, už Baltijos jūros pradėjo aušroti rytas, gerai matomas iš 95 metrų aukščio, daugis senųjų akademikų su ilge- siu širdyje žiūrėjo į Latvijos pu- se...

Al. T.

PALIKO NEUZMIRŠTAMĄ VARDĄ

Seniųjų rinkėjas, numizmati- kas, muziejininkas, visuomeni- ninkas dr. Aleksandras Račkus yra miręs prieš 10 metų: 1965 m. spalio 9 d., bet mūsų dienraščio skaitytojai jį labai gerai atsime- na, tiek daug rašiusį sveikatos klausimais. Jis buvo kilęs nuo Čekiškų, Kauno apskr. Ameri- kon atvyko 1910 m. Iš pradžių dirbo audymo fabriku, vėliau stu- dijavo sociologiją Lojolos uni- versitete ir mediciną Chicagos medicinos mokykloje, kur 1922 m. gavo medicinos ir chirurgijos doktoratą. Veiklus vyčiuose, vienas iš Vyčio žurnalo steigėjų. Bendradarbiavo daugelyje laik- raščių ir žurnalu.

Suakapė daug istorinės me- džiagos iš lietuvių gyvenimo, ku- rią perkėlė į Vytauto D. Kultū- ros muziejaus rūmus Lietuvoje. Grįžęs į Ameriką, vėl surinko ne- mažai numizmatikos ir kitų mu- ziejinių vertybių. Priklausė eilei atitinkamų amerikiečių draugijų; amerikiečių numizmatikų žurna- le yra parašęs daug straipsnių Lietuvos monetų klausimais.

ISIGYKITE PATVARIĄ IR EKONOMIŠKĄ SUSISIEKIMUI PRIEMONĘ

Mes stengiamės duoti lietuviams geriausią patarnavimą ir geriausias pirkimo sąlygas.

VOLARE visiškai naujas mažas PLYMOUTH

Ekonomiškas — iki 25 mylių gallonu

Sutaupysit iki \$2,300.00 pirkdami 1975 metų Chrysler ar Plymouth.

Turime jaunuoliams mašynų: Cadillac, Buick, Pontiac, Oldsmobile ir kitų, taipgi importuotų. Įvairių kainų. Pradedant nuo \$50.00. Mūsų dirbtuvėse prityrę mechanikai pataisys karoseriją (Body), spar- nus (Fenders) ir sureguliuos motorą.

BALZEKAS MOTORS, 4030 S. Archer VI7-1515

Seniausias automobilių pardavėjas Chicagoje, gerbiamas virš 50 metų.

JEI JOS NORITE SIŪSTI SIUNTINIŲ DOVANAS Į LIETUVĄ IR ĮVAIRIUS USSR KRAŠTUS, naudokitės patarnavimu plačiai žinomos firmos

PACKAGE EXPRESS & TRAVEL AGENCY, INC.

(LICENSED BY VNESHPOSYLTORG)

VYRIAUSIA ISTAIGA: 1776 BROADWAY, NEW YORK, N. Y. 10019 Tel. — 581-6590; 581-7729

Siuntiniai, siunčiami per mūsų firmą, pasiekia vietą paskia trumpiausiu laiku. Siuntinių pristatymas garantuotas. Visi mašiniai apmokami mūsų įstaigoje, gavejas NEMOKA.

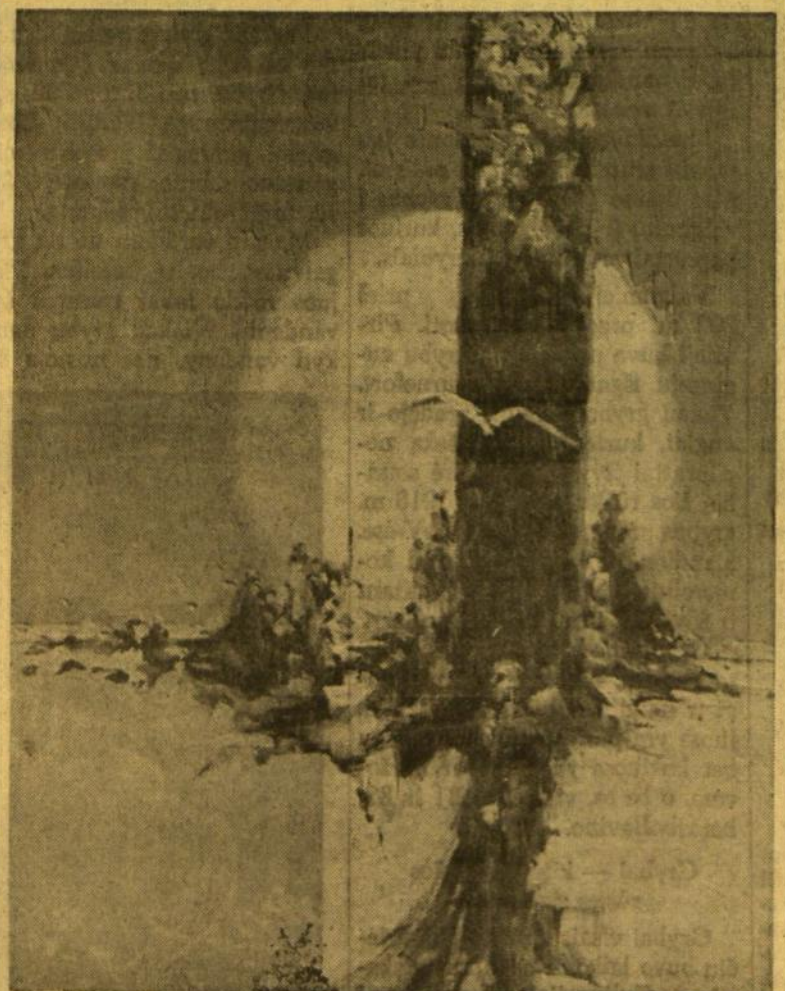
Prie firmos skyrių yra krautuvės, jose rasite žemiausiomis kainomis pasirinkimui įvairiausių audinių, taip pat maisto produktų, odos avalynę ir kitų daiktų.

PACKAGE EXPRESS & TRAVEL AGENCY, INC.
Affiliated with PODAROGIFTS, INC.

Pirma užsakymus butams, automobiliams, dovanų pažymėjimams, motociklams, šaldytuvams, televizijos imtuvams ir įvairioms kitoms sovietinėms prekėms, kurias galite užsakyti Lietuvoje ar USSR gyvenantiems giminiams. Papildomų žinių turėsite mūsų pagrindinėje įstaigoje ar bet kuriame mūsų skyriuje. Atidaryta kasdien nuo 9 valandos ryto iki 6 valandos vakaro. Šeštadieniais ir sekmadieniais nuo 9 valandos ryto iki 4 valandos popiet.

MOSŲ SKYRIAI

Allentown, Pa. — 126 Tilghman Street	435-1654
Baltimore 31, Md. — 1900 Fleet Street	342-4240
Brooklyn, N. Y. 11215 — 485 McDonald Avenue	633-0090
Buffalo 12, N. Y. — 701 Fillmore Avenue	895-0700
Chicago 22, Ill. — 1241 No. Ashland Avenue	486-2818
Chicago, Ill. 60629 — 2608 West 69 Street	925-2787
Chicago, Ill. 60609 — 1855 West 47 Street	376-6793
Cleveland 13, Ohio — 1028 Kenilworth Avenue	771-0696
Detroit 12, Mich. — 11601 Jos Campus Avenue	365-6780
Farmingdale, N. J. — Froewood Acres Rt. 9	363-0494
Hamtramck, Mich. — 11339 Jos Campus Avenue	363-6740
Hartford 8, Conn. — 122-128 Hillside Avenue	249-6216
Los Angeles 4, Calif. — 159 So. Vermont Avenue	385-6550
New York 3, N. Y. — 78 Second Avenue	674-1540
New York 3, N. Y. — 141 Second Avenue	475-7430
Miami Beach, Fla. 33139 — 1201 17 St.	305-673-8220
Philadelphia 23, Pa. — 631 W. Girard Avenue	769-4507
Phoenix, Ariz. 85027 — 22047 N. Black Canyon Hwy.	602-842-8770
Rahway, N. J. — 47 East Milton Avenue	381-8900
Silver Springs, Md. — 622 Ellsworth Dr.	301-589-4464
South River, N. J. — 41 Whitehead Avenue	257-6320
Syracuse, N. Y. 13204 — 515 Marcellus Street	475-9746
Trenton 10, N. J. — 1182 Deutz Avenue	392-0306
Utica, N. Y. — 643 Bleeker Street	732-7476

Arvydas Algimas

Architektas

REDAGUOJA ST. SEMENIENE, 6507 S. TROY ST., CHICAGO, ILL. 60629, TELEF. 925-5938

DAIL. HALINOS JONĖS ŽMUIDZINIENĖS PARODA

1975. XI. 8-9 d. Toronte. Prisikėlimo parapijos parodų salėje

JUOZAS KRALIKAUSKAS

Halina J. Žmuidzinienė yra baigusi Meno mokyklą Kaune; be to, dailę studijavusi Adomo Varno bei Adomo Galdiko studijose ir Londone. Jos pirmutinė paveikslų paroda įvyko Kaune 1930 m. pavasario pradžioje, o antroji — 1932 m. Vėliau dalyvavo eilėse lietuvių dailininkų parodose: Kaune, Vilniuje, D. Britanijoje ir JAV. Jos paveikslai tose parodose — daugiausia akvarelės. Bet ji ne tik tapytoja; nemažai jos ir grafikos darbų — knygų viršelių, iliustracijų, plakatų, šaržų. Ji ir portretistė: nutapusi eilę portretų. Buvo Lietuvos Dailininkų sąjungos narė.

Ši paroda — idomi, motyvais, tematika, nuotaika, savitu mastymu bei sprendimais. Individuali ir liaudiška. Šiuose paveiksluose atgijęs senasis lietuvių tikėjimas bei mitologija, mūsų žalos senovės pasaulėjauta bei pasaulėžiūra. Ši paroda mus nukelia labai toli nuo civilizacijos triukšmo į legendinę ramybę. Čia laiko perspektyva — bene karaliaus Mindaugo ir karalienės Mortos laikai.

Mūsų žymieji grafikai — T. Valius, V. Petravičius, P. Augius, V.K. Jonynas, Alf. Dargis, V. Rataiškis-Ratas — maždaug prieš 40 metų atsitrėmė į lietuvių liaudies meno tradicijas. Šios srovės ištakos — liaudies meno palikimas. Jie sąmoningai liaudies meno formas perkūrė kiekvienas savo individualiu stiliumi. Šios grupės dailininkams būdingas liaudiškas primityvizmas (ypač P. Augiaus ir V. Petravičiaus kūryboje) ir siekimas ekspresionistiškos išraiškos (ypač T. Valiaus ir V. Rataiško-Rato grafikoje). Jau ar ne 18 metų, kai dailininkas Ant. Tamošaitis pasuko į dabartinį savo kūrybos kelią: nūnai jo pagrindinis šaltinis yra liaudies drožėjai, audėjai bei tapytojai. Bene 15 metų, kai dailininkė Halina J. Žmuidzinienė padarė kūrybinį posūkį į dabartinį savo stilį — savitą ir šviežią. Ji atsitrėmė ne tiek į pačias liaudies meno formas, kiek į dvasios gelmes: į senovės lietuvių tikėjimą bei mitologiją. Tuo ji skirtinga, savita, nors, kaip ir visi aukščiau minėti, irgi persisunkus liaudies dvasia.

Šioje parodoje eksponavo 23 kūrinius. Parodos centriniu paveikslu tektų laikyti — "Mėnuo saulūžę vedė". Plataus mosto, saktum, kosminis; vienas įdomiausių kūrinių. Šešiuose paveiksluose — laumės; mitologinės laumės (deivės), ne pastarųjų amžių laumės-raganos. Tai bene geriausiai išspresiti paveikslai. Šiuose laumių mėnesienose daug laimingos ramybės, žavesio ir burų. Trijuose paveiksluose — vandenys: "Vandenys", "Vandenė" ir "Jūra". Šių vandenų atsispindį amžiai, kai vanduo buvo pirma pradžiškai grynas ir tyras. Buvo gili upių protevlams šventų; tai liudija ne tik kronikos, bet ir išlikę senieji vardai — Šventupė, ar Šventoji. Buvo ežerų šventų,

išlikusių Šventėžerio vardu. Buvo šaltinių šventų: gydančių, gaivinančių, besiliejančių Saulės link. Meno kūryba nėra įmanoma be kūrybinės fantazijos, arba vaizduotės. Tai pagrindinė kiekvieno menininko savybė. Vaizduotė kuria vaizdus, susyk pasilydama forma ir meninę logiką. Ši galia iš pasąmonio per sąmonę kuria naują gyvenimą, kur kas įdomesni ir gražesni negu šiokiadieniniai. Dailininkė Halina J. Žmuidzinienė fantazija labai turtinga. Sūpri estetinė išvalga. Slėpiningi trys paveikslai tuo pat vardu — "Kompozicija": kažkas iš dainų, padavimų bei sakmių. "Miškinis" ir trys paveikslai, vardu "Aitvaras": iš senosios dievyjės bei šventųjų girių mistikos. "Paukščiai", "Pavasaris" ir trys paveikslai vardu "Rožė": šie, regis, iš senojo tikėjimo į pomirtinį vėlių įsikūnijimą.

Halinos J. Žmuidzinienės paveikslų technika labai rūpestinga, kruopšti, saktum, auksakališka. Jos paveikslas iš anksto suplanuojamas ir apsvaistomai aspektai. Nėra neapskačiuotų, nekontroliuotų atsiktinimų, nelogiškų mostų. Vaizdinė frazė nesuraizgyta, nesumaizgyta. Ralybė ne tik nūjaučiama, bet ir lengvai atpažįstama. Senovinės būtybės neatrodo kokios vaiduokliškos, o tikrą gyvenančios. Išreikiškas pasaulis bei jausminis stovis nėra koks chaotiškas, girtas ar narkotiškas. Paveikslus nėra sunku suprasti, ar skaityti: jie neraizgūs, gana akiavaizdūs.

Dailininkė Halina J. Žmuidzinienė — pažangi, bet nesivaiko paskutinių madų. Ji nesiekia prašmatnumo. Neieško keistenybių, idant jomis nustebintų ar dėtusi esanti originali. Niekio iš naujenybių bei keistybės in-

IS MOTERŲ PASAULIO

— Sofija Oželienė atšventė savo 75-tą gimtadienį pas dukrą dr. Sofiją ir žentą Larry Blumenfeldus Washington, D.C. Ji džiaugiasi turėjusi progos susitikti su daugeliu draugų ir pažįtamų gražiame priėmime. Taipgi buvo pakviesta į Laimos ir dr. Aleksandro Platerių namus, kur suruoštame pobūvyje vėl patyrė gausiai susirinkusių vašingtoniečių nuoširdumą ir draugiškumą.

— Birutė Pūkelevičiūtė atidarė Julijos Zdanienės meniškų darbų siuvinėtų paveikslų parodą ir paskaitys savo kūrybos ištraukų lapkr. 23 d. sekmadienį, 3 v. p.p. Lietuvių taut. namuose. Vaisės-kava ir saldymynai. Popietė ruošia Liet. Dukterų d-ja.

— Dail. Inos Nenortienės iš Bostono emalio darbų paroda bus atidaryta Čiurlionio galerijoje Jaunimo centre gruodžio 5 d. 7 v. 30 min. v. Programoje dainuos sol. N. Linkevičiūtė ir B. Prapulenė, akomponuos A. Vassaitis.

Dail. Halina Jonė Žmuidzinienė

fliacijos. Niekio iš kraštutinių "izmų" ar "pop art". Ji nesiveržia avangardan. Žiūrovo nekankina abstraktiniu stiliumi: juo gal lengviau apeiti meninę sunkenybę ar problemą, tačiau paveikslas dažnai kitiems vargiai besuprantamas, arba ir suvis "niekandamas". Ji neatmeta meninio grožio, nepaneigia tyčia, kaip abstrakcionistai. Nesigriebia pribloškiančių efektų, kaip Amerikos abstraktūs ekspresionistai, niegi ekspresionistinio realizmo, kaip meksikiečiai. Aplamai, ji nėra įsikibus nė į vieną abstrakcinio meno srovę: nei New Yorko, nei Paryžiaus, nei Italijos.

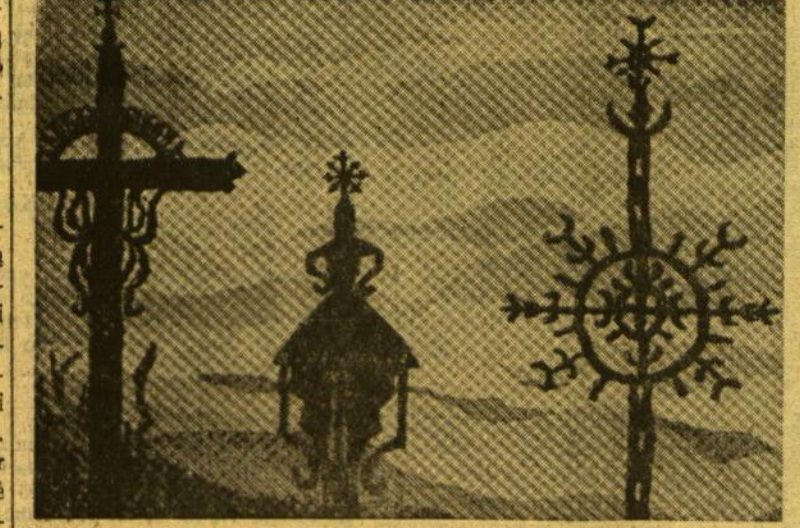
Yra šioj parodoj vienas paveikslas vardu RUNCE IR DANDIERINAS. Šitie irgi senovės dievų vardai? Ne, tai rašytojo Jono Žmuidzino beletristikos knygos, Nidos klubo 1969 m. išleistos Londone, pavadinimas. (Trečioj jo knyga: pirmoji — novelių rinkinys "Ryto kraujas", o antroji — poema "Pajūrio himnas"). Labai idomi paralelė (ar panašybė) tarp Jono Žmuidzino "Runcės ir Dandierino" ir Halinos Jonės Žmuidzinienės paveikslų (ne tik šito vieno "Runcė ir Dandierinas").

Tiktai gi pažvelkim knygon. ... "vaivorykščių ir garnių gaudymo laikas." — "Rausvė" — tėviškės upė, autoriui elegiška, kone šventa. Fantastiškai pasakojimai bei vėlnių nuotykių. Mostai į senovės Lietuvą. Liaudiški kerėjimai ir monai. Tie pasakojimų vaizdai savo struktūra, fantazija, motyvais, magija, net stilių išpuoselėjimu bei kultūra tokie giminingi, jog, regis, to pačio asmens. Knygoj gaivi žodžio išraiška, itin gražūs sakiny. Taip ir šios parodos paveiksluose gaivi išraiška ir graži dailės frazė. Knygoje nereta nusišypojimų bei humoro. O argi neakivaizdu tai šitos parodos paveiksluose?

Halinos J. Žmuidzinienės kūryba — rami, šviesi, optimistinė. Mažai kas tamsesnio: spalvos nenukamuotos, daugiausia šviesios, linksmos ir gaivinančios. Jos paveikslai labai patrauklūs, gyvi ir nuotalkingi. Kuo ilgiau į juos žūri, tuo gražiau ir intymiau jie atsiskleidžia. Kūriniai iš pirmo žvilgio gali atrodyti be metaforų ir kone paprasti, bet, geriau išžiūrėjęs, paregi jų transcendentinę bei metafizinę potekstę.

Ši paroda liudija dailininkės Halinos J. Žmuidzinienės kūrybinį posūkį, pasižymintį savitumu, šviežiais stiliaus bei aspektų atradimais. Tebus pasakyta ir tai, kad šie paveikslai yra dailininkės asmenybės apreiškimas. Jie savo dvasia bei stiliumi yra tartum pati autorė veidrodyje. Nuosirdūs, lyriški, nuosaikūs, be manierų ir pozos, kaip ir pati dailininkė realiame gyvenime. Jie nėra plepūs nesibaigiančiais formų ar spalvų deriniais. Pagal versmę, arba šaltinį, šie paveikslai yra mūsų senovinės religijos bei liaudies dvasios (lyriškai primityvios) apreiškimas. Dėl to jų dauguma — siužetiniai. Juose regime ne tik aiškias figūras (laumės, aitvarai, miškiniai, vandeniai, paukščiai), bet ir personazus (Mėnuo saulūžę vedė, Runcė ir Dandierinas). Tai mitologiniai fragmentai, tautosakinės iškarpos, dainų bei liaudies pasakojimų užuominos.

Mes — dailės mylėtojai bei žiūrovai — už šią parangą turime nuosirdžiai padėkoti K. Liet. Kat. Moterų dr-jos Prisikėlimo parapijos skyriui. Šios lietuvių, ruošdamos čia parodą po parodos — rodydamos lobį po lobio — stipriai paremia ir kelia mūsų tautos meną. Ši Parodų salė jau tapusi lyg kokia dailės ugniaivietė. Čia dailininkai sutinkami kaip pasiilgtieji ir branginamieji.

Julijos Zdanienės siuvinėtas tėvikiškės vaizdas

Nuotr. Marilyn Neel

L.D.K. Birutės draugijos C. Chicagos skyrius, švęsdamas draugijos įsikūrimo aukštinį jubiliejų, 1975 m. lapkričio 9 d. padėjo vainiką prie Žuvusiams dėl Lietuvos laisvės paminklo Jaunimo centro sodelyje, Chicagoj. Prie vainiko tautiniai drabužiais pasipuosiusi birutininė iš k. l. d. L. Dainauskienė, L. Stasiūnienė ir viešnia iš New Yorko M. Kliveckienė. Dešinėje taut. drabužiais birutininė: E. Pušneraitienė, J. Verksienė, O. Pulkaušnikienė, J. Bilūnienė, M. Babickienė, M. Tumlenė, S. Oželienė, V. Kullikauskienė. Iškilmes prie paminklo pveda inž. Kazys Oželis, Nuotr. V. Norėlikas

Halina Jonė Žmuidzinienė

Laumė (kairėje), Aitvaras (dešinėje)

KULINARIJOS PERLAI — GRYBAI

STEFANIJA STASIENĖ

Grybai — pirmieji ženklai su šilumos pavasario ir tikras papuošalas rudens miško. Kada šiltas rudens lietus sudrėkina žemę ir medžiai pasipuošia, spalvingais vaizdais gėrimės kiekvienas, o poetas vysk. A. Baranauskas mums taip visa tai pristato:

"Miškan būdavo eini — tai net akį veria,
Va taip linksma dūšia, užu širdies tveria,
Ant žalio, rausvo, balkšvo dugno taškai grybų
Tarp medžių marguluoja iš savo sodybų"

Šalia grožio ir miško romantikos, grybai kiekvieną dar stebina paslaptinga savo kilme, kuri liaudies fantazijoje pagimdė įvairias legendas, pasakojimus. Todėl neuostabu, jog daugelis tautų grybus sugretina su laumėmis, nykštukais, raganomis ir t. t.

Iš tikrųjų, grybai daug kuo ir skiriasi nuo kitų augalų, nes jie neturi nei šakų, nei lapų, nei žalio chlorofilo, kurio pagalba kiti augalai pasigamina sau maista.

Grybų maistingumas

Lotyniškai grybai vadinami fungi. Daugumas šių fungus yra tikri parazitai ir kenksmingi žmogui, gyvuliams ir augalams. Ši augalų grupė minta paprastai augaline gyva ar negyva organinė medžiaga. Mes žinome javų kenkėjus: rūdį, skalses, kūles ir t. t. Šiandien su tais kenkėjais gana efektingai kovojama, ir daug žalos jie nepadaro. Tačiau yra ir labai naudingų grybelių — tai mielės, penicilinas ir t. t.

Naudingus grybus žmonės jau labai seniai naudoja maistui. Mes esame įpratę skirti grybus ir valgomus ir nevalgomus, kuriuos paprastai vadiname šungrybiais.

Valgomieji grybai jau prieš 200 m. pradėti kultivuoti. Pirmieji buvo prancūzai, grybų auginimoju išgarsėjo de Tournefort. Vėliau grybus auginoti pradėjo ir anglai, kurie šią ūkio šaką nepaprastai išvystė ir sukūrė stambią šios rūšies pramonę. 1918 m. grybus pradėta augini ir JAV-ėse. Šiandien jie visur auginami komerciniais pagrindais, įskaitant ir Sovietų Sąjungą bei Japoniją.

Grybai ne vien tik geras maisto priedas, bet taip pat maistingi ir naudingi mūsų organizmui. Juose yra proteino daugiau, negu bet kokiuose vaisiuose ar daržovėse, o be to, vitaminių B1 ir B2, bei riboflavino.

Grybai — kilmingiausios rūšies skanėstas

Grybai visais amžiais epikuriečių buvo laikomi nepaprastu skanėstu. Kulinarijoje jie vertinami kaip brangūs perlai, o tam tikra

aromato. Staiga nuplovus, nusausinti. Virti taip pat labai trumpai, vos keletą minučių (tris, keturias min.). Be to, grybus nupirkus ar pririnkus, nelaikyti saulėje, o vėsioj vietoj arba šaldytuve.

Ilgesniai laikui grybai išlaikomi sūdyti, džiovinti ar marinuoti. Grybų patiekimas štai be galo įvairus. Priklauso nuo krašto tradicijų, žmonių skonio ir fantazijos.

Grybai sniege

Imti: 8 kiaušinius, 5 grybų galvutes, 1 puod. maltų šviežių grybų, 1 puod. rūkšt. grietinės, truputį maltų pipirų, petražolių, 1 valg. šaukšt. sviesto ar alyvos, druskos.

7 kiaušinius išvirti kietai. Nulupti. 5-kiems kiaušiniams nuplauti galus, taip kad būkieji galai liktų uždari (kad nebūtų kiaušinių). Išimti trynius. Ant lentelės trynius kartu su likusiais dviem kiaušiniams smulkiai sukapti. Pridėti sumaltus grybus, įleisti vieną žalią kiaušini, pipirų ir druskos pagal skonį. Visą sumaišyti ir patroškinti svieste. Grybų vienodo dydžio galvutes keptuvėje ant abiejų pusių alyvoj trumpai apkepti. Kiaušinių baltymus pripildyti paruošta grybų mase ir užvožti keptom grybų galvutėm.

I grietinę įdėti truputį druskos, gerai išmaišyti, supilti į lėkštę ir sustatyti paruoštus grybus. Kraštus papuošti kapotom petražolėm. Tinka daržovių salotos.

Lelijos žiedas

Kiaušinius išvirti kietai. Nulupti, truputį nuplauti bukąj galą, kad stovėtų. Iš viršaus įpauti penkiose vietose ir atskleisti, kad atrodytų kaip lelijos žiedas. Taip paruoštus kiaušinius uždėti ant ne per didelės, apvalios pagrūzdintos duonos riekės. Į kiaušinio vidurį įdėti smulkiai kapotų ir alyvoj pakępintų grybų su prieskoniais (svogūnai, pipirai ir druska). Ant grybų viršaus uždėti po arbat. šaukšt. rūgščios grietinės ar majonezo. Paviršius pabarstyti paprika. Tinka užkandžiams.

Grybų parinkimas ir paruošimas

Perkant grybus, reikia visų pirma atkreipti dėmesį į jų šviežumą. Grybai turi būti aiškios spalvos, neperaugę. Tamsių spalvų grybai paprastai yra aštresni ir geresnio skonio, tuo tarpu šviesūs turi švelnesnį aromatą.

Maistui vartojam ne tik grybų galvutes, bet ir kotelius. Plauti juos reikia labai trumpai šaltu vandeniu. Niekad grybų nemirkyti vandeny, nes nustoja savo

Omėdaitis

Nuotr. J. Sabaliauskas